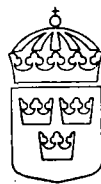

Regeringens proposition

1987/88:58

om rätten att besluta om resning m. m.

Prop.
1987/88:58

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 29 oktober 1987.

På regeringens vägnar

Ingvar Carlsson

Anna-Greta Leijon

Propositionens huvudsakliga innehåll

Ansökningar om resning och återställande av försutten tid i tvistemål och brottmål prövas enligt gällande ordning alltid av högsta domstolen. I propositionen föreslås att sådana ansökningar om de gäller tingsrättsavgöranden och vissa med dem likställda avgöranden i stället skall prövas av hovrätterna. Härigenom kan högsta domstolen få mer tid för den prejudikatbildande verksamheten. Vidare föreslås en mindre justering i reglerna om vilka domstolar som skall pröva besvär över domvilla.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 1989.

Lagförslagen i denna proposition har granskats av lagrådet. Propositionen innehåller därför tre huvuddelar: lagrådsremissen (s. 14), lagrådets yttrande (s. 40) och föredragande statsrådets ställningstaganden till lagrådets synpunkter (s. 42).

Den som vill ta del av samtliga skäl för lagförslagen måste därför läsa alla tre delarna.

Lag om ändring i regeringsformen

Härigenom föreskrivs att 11 kap. 11 § regeringsformen¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Resning i avgjort ärende samt återställande av försutten tid beviljas av regeringsrätten när fråga är om ärende för vilket regeringen, förvaltningsdomstol eller förvaltningsmyndighet är högsta instans *samt* i annat fall av högsta domstolen. Närmare bestämmelser *härom* kan meddelas i lag.

Föreslagen lydelse

11 kap.

11 §

Resning i avgjort ärende samt återställande av försutten tid beviljas av regeringsrätten när fråga är om ärende för vilket regeringen, förvaltningsdomstol eller förvaltningsmyndighet är högsta instans. I annat fall *beviljas resning och återställande av försutten tid* av högsta domstolen *eller, i den mån det föreskrives i lag, av annan domstol som icke är förvaltningsdomstol.*

Närmare bestämmelser *om resning och återställande av försutten tid* kan meddelas i lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

¹ Regeringsformen omtryckt 1985:866.

Lag om ändring i tryckfrihetsförordningen

Härigenom föreskrivs att 14 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

14 kap.

1 §

Vad i lag är stadgat om resning i mål i allmänhet gälle, utan hinder av att jury prövat huruvida brott föreligger, även dom i tryckfrihetsmål.

Beviljas resning i mål, vari jury prövat huruvida brott föreligger, och grundas resningen på omständighet som kan antagas hava inverkat på juryprövningen, *förordne högsta domstolen* att målet skall ånyo upptagas inför jury av den rätt som först dömt i målet: *dock äge högsta domstolen, då* resning beviljas till den tilltalades förmån och saken *finnes* uppenbar, omedelbart ändra domen.

Beviljas resning i mål, vari jury prövat huruvida brott föreligger, och grundas resningen på omständighet som kan antagas hava inverkat på juryprövningen, *skall samtidigt beslutas* att målet skall ånyo upptagas inför jury av den rätt som först dömt i målet. *Om* resning beviljas till den tilltalades förmån och saken *är* uppenbar, *får den domstol som beviljar resningen i stället* omedelbart ändra domen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

¹ Tryckfrihetsförordningen omtryckt 1982:941.

Lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om rättegångsbalken dels att 58 kap. 4, 6–8 och 12 §§ samt 59 kap. 2 § skall ha följande lydelse,

dels att i balken skall införas fyra nya paragrafer, 58 kap. 10 a, 13 och 14 §§ samt 59 kap. 4 a §, av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

58 kap.

4 §

Vill någon söka resning, skall han hos högsta domstolen göra skriftlig ansökan därom.

Ansökan om resning i tvistemål på grund av förhållande, som avses i 1 § första stycket 1, 2 eller 3, så ock i brottmål till men för den tilltalade skall göras inom ett år, sedan sökanden erhöit kännedom om det förhållande, varå ansökan grundas; åberopas annans brottsliga gärning som grund för ansökan, må tiden räknas från det dom däröver vann laga kraft. Resning i tvistemål på grund av förhållande, som avses i 1 § första stycket 4, skall sökas inom sex månader, sedan domen vann laga kraft.

Den som vill ansöka om resning skall göra detta skriftligen hos hovrätten, om domen meddelats av tingsrätt, och i annat fall hos högsta domstolen.

Ansökan om resning i tvistemål på grund av något sådant förhållande som avses i 1 § första stycket 1, 2 eller 3 samt ansökan om resning i brottmål till men för den tilltalade skall göras inom ett år från det att sökanden fick kännedom om det förhållande som ansökningen grundas på. Åberopas annans brottsliga gärning som grund för ansökan, får tiden räknas från det dom över gärningen vann laga kraft. Resning i tvistemål på grund av något sådant förhållande, som avses i 1 § första stycket 4, skall sökas inom sex månader från det att domen vann laga kraft.

6 §

Avvisas ej resningsansökan, skall ansökan med därvid fogade handlingar delgivas motparten och föreläggande meddelas honom att inkomma med skriftlig förklaring. Finnes ansökan ogrundad, må den dock omedelbart avslås.

Vad i 56 kap. 9, 10 och 12 §§ är stadgat om besvär i högsta domstolen äge motsvarande tillämpning beträffande resningsansökan.

Högsta domstolen äge, när skäl äro därtill, förordna, att, till dess annorlunda föreskrives, vidare åtgärd för verkställighet av domen ej må äga rum.

Om resningsansökningen inte avvisas, skall den tillsammans med därvid fogade handlingar delges motparten. Denne skall samtidigt föreläggas att inkomma med skriftlig förklaring. Om ansökningen är ogrundad, får den dock avslås omedelbart.

Om prövning av ansökningen sker i hovrätt, tillämpas 52 kap. 8–12 §§. Om ansökningen tas upp omedelbart av högsta domstolen, tillämpas 56 kap. 9, 10 och 12 §§.

Rätten får förordna att, till dess annat föreskrivs, vidare åtgärder för verkställighet av domen inte skall äga rum.

7 §

Beviljas resning, *förordne högsta domstolen*, att målet skall *ånyo* upptagas av den rätt, som sist dömt i målet; *dock äge högsta domstolen*, då resning beviljas i tvistemål eller i brottmål till den tilltalades förmån och saken finnes uppenbar, omedelbart ändra domen.

Uteblir sökanden, *då målet ånyo företages till förhandling*, vare resningen förfallen; uteblir motparten, *må målet avgöras utan hinder därav*. I kallelse skall intagas erinran därom. Vad nu sagts gälle dock ej i fråga om åklagare.

Beviljas resning, *skall rätten samtidigt förordna* att målet åter skall tas upp vid den domstol, som sist dömt i målet. Om resning beviljas i tvistemål eller i brottmål till den tilltalades förmån och saken är uppenbar, *får rätten dock* omedelbart ändra domen.

Uteblir sökanden, *när målet på nytt tas upp vid en förhandling*, skall resningen anses förfallen. Om motparten uteblir, *får målet ändå* avgöras. Kallelserna skall innehålla en upplysning om dessa regler. Vad som sägs i detta stycke gäller inte i fråga om åklagaren.

8 §

Avvisas eller avslås resningsansökan, *äge högsta domstolen åläggas sökanden* att ersätta motparten eller, om åklagaren är motpart, *statsverket kostnaden å* resningsärendet; har resning sökts av åklagaren, *må kostnaden utgå av allmänna medel*. Bifalles ansökan, skall frågan om kostnaden prövas i samband med målet efter dess återupptagande.

Avvisas eller avslås *en* resningsansökan, *får sökanden åläggas* att ersätta motparten eller, om åklagaren är motpart, *staten kostnaderna i* resningsärendet. Har resning sökts av åklagaren, *får kostnaderna utgå av allmänna medel*. Bifalls ansökningen, skall *kostnadsfrågan* prövas i samband med målet efter dess återupptagande.

10 a §

Om talan mot avgörande av annan myndighet än tingsrätt skulle ha fullföljts i tingsrätt eller hovrätt, görs ansökan om resning i ärendet skriftligen hos hovrätten. Detsamma gäller ärende som avgjorts genom godkännande av strafföreläggande eller godkännande av föreläggande av ordningsbot.

Beträffande sådan ansökan som gjorts enligt första stycket tillämpas 1–3 §§, 4 § andra stycket och 5–8 §§.

12 §

Vill någon söka återställande av försutten tid, *skall han inom tre veckor, sedan förfallet upphörde, och sist inom ett år, sedan tiden utgick, hos högsta domstolen göra skriftlig ansökan därom.*

Den som vill ansöka om återställande av försutten tid för fullföljd av talan i hovrätt eller för ansökan om återvinning eller återupptagande i tingsrätt skall göra detta skriftligen hos hovrätten inom tre veckor

Beträffande ansökan, som nu sagts, äge vad i 5, 6 och 8 §§ är stadgat motsvarande tillämpning.

från det att förfallet upphörde och sist inom ett år från det att tiden gick ut.

Ansökan om återställande av försutten tid för fullföljd av talan i högsta domstolen eller ansökan om återvinning eller återupptagande i hovrätt eller högsta domstolen görs skriftligen hos högsta domstolen inom den tid som anges i första stycket.

Beträffande ansökningen tillämpas 5, 6 och 8 §§.

13 §

Ansökan om återställande av försutten tid för fullföljd av talan i tingsrätt eller hovrätt mot sådant avgörande som avses i 10 a § görs skriftligen hos hovrätten. Beträffande sådan ansökan tillämpas 11 § och 12 § första och tredje styckena.

14 §

Vid fullföljd av talan mot hovrätts beslut i fråga om resning eller återställande av försutten tid gäller vad som sägs i 54 och 56 kap. om fullföljd av talan mot beslut i mål eller ärende, som väckts vid tingsrätt.

59 kap.

2 §

Vill någon besvara sig över domvilla, skall han till den rätt, där talan mot domen skolat fullföljas, eller, om fullföljd ej kunnat äga rum, till högsta domstolen inkomma med besvärslaga.

Besvär skola föras, om de grundas å omständighet, som avses i 1 § 1, 2 eller 5, inom sex månader, sedan domen vann laga kraft, och, om besvären grundas å omständighet, som avses i 1 § 3, inom sex månader, sedan klaganden erhöll kännedom om domen. Erhöll han kännedom om domen, innan den vann laga kraft, skall tiden räknas från den dag, då domen vann laga kraft.

Den som vill besvara sig över domvilla skall ge in en skriftlig besvärslaga till hovrätten, om domen meddelats av tingsrätt, och i annat fall till högsta domstolen.

Besvär skall föras, om de grundas på någon omständighet som avses i 1 § 1, 2 eller 5, inom sex månader från det att domen vann laga kraft, och, om besvären grundas på någon omständighet som avses i 1 § 3, inom sex månader från det att klaganden fick kännedom om domen. Fick han kännedom om domen, innan den vann laga kraft, skall tiden räknas från den dag, då domen vann laga kraft.

4 a §

Om talan mot avgörande av annan myndighet än tingsrätt skulle ha fullföljts i tingsrätt eller hovrätt, anföras besvär över domvilla i ärendet skriftligen hos hovrätten.

I fråga om besvär enligt första stycket tillämpas 1 §, 2 § andra stycket och 3 §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989. Har ansökan om resning eller återställande av försutten tid gjorts före ikraftträdandet, tillämpas äldre bestämmelser. Detsamma gäller i fall då besvär över domvilla har anförts före ikraftträdandet.

Lag om ändring i äktenskapsbalken

Härigenom föreskrivs att i äktenskapsbalken skall införas en ny paragraf, 17 kap. 9 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 kap.

9 §

Bestämmelserna om särskilda rättsmedel i 58 och 59 kap. rättegångsbalken skall tillämpas i fråga om bodelning som förrättats av bodelningsförrättare. Härvid skall vad som sägs i 58 kap. 10 a och 13 §§ och 59 kap. 4 a § rättegångsbalken om fullföljd av talan gälla klander av bodelning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

Lag om ändring i ärvdabalken

Härigenom föreskrivs att 23 kap. 5 § ärvdabalken i paragrafens lydelse enligt lagen (1987:231) om ändring i nämnda balk skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

23 kap.

5 §

På en delägars begäran skall rätten förordna någon att vara skiftesman. Vad som föreskrivs i 17 kap. 1–4 och 6–8 §§ äktenskapsbalken om bodelning, bodelningsförrättare och make skall gälla i fråga om arvs-kifte, skiftesman och delägare i boet. Arvode och ersättning till skiftesmannen skall dock betalas av dödsboet.

På en delägars begäran skall rät-ten förordna någon att vara skiftesman. Vad som föreskrivs i 17 kap. 1–4 och 6–9 §§ äktenskapsbalken om bodelning, bodelningsförrättare och make skall gälla i fråga om arvskifte, skiftesman och delägare i boet. Arvode och ersättning till skiftesmannen skall dock betalas av dödsboet.

Ställs boet under förvaltning av testamentsexekutor, är denne utan särskilt förordnande skiftesman. Detta gäller dock ej, om någon annan redan har förordnats som skiftesman eller om testamentsexekutorn är delägare i boet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

Lag om ändring i utsökningsbalken

Härigenom föreskrivs att 18 kap. 20 § utsökningsbalken skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

18 kap.

20 §

Bestämmelserna om särskilda rättsmedel i 58 och 59 kap. rättegångsbalken tillämpas i fråga om kronofogdemyndighets beslut i utsökningsmål.

Vad som sägs i 58 kap. 11 och 12 §§ rättegångsbalken om återställande av försutten tid gäller även när föreläggande har meddelats enligt 4 kap. 20, 21 eller 26 § eller 13 kap. 7 § andra stycket i denna balk.

Vad som sägs i 58 kap. 13 § rättegångsbalken om återställande av försutten tid gäller även när föreläggande har meddelats enligt 4 kap. 20, 21 eller 26 § eller 13 kap. 7 § andra stycket i denna balk.

Användning av särskilt rättsmedel får ej utan synnerliga skäl föranleda att exekutiv försäljning hävs.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

Lag om ändring sjölagen (1891:35 s. 1)

Härigenom föreskrivs att i sjölagen (1891:35 s. 1)¹ skall införas en ny paragraf, 344 §, av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse**344 §*

Bestämmelserna om särskilda rättsmedel i 58 och 59 kap. rättegångsbalken skall tillämpas i fråga om dispasch. Härvid skall vad som sägs i 58 kap. 10 a och 13 §§ och 59 kap. 4 a § rättegångsbalken om fullföljd av talan gälla klander av dispasch.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

¹ Lagen omtryckt 1985:176.

Lag om ändring i lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 3 § lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

2 kap.

3 §

Arbetsdomstolen är överrätt i mål som enligt 2 § upptagits vid tingsrätt och därifrån fullföljes.

Att i arbetsdomstolen talan i visst fall kan föras mot beslut, som meddelats av annan myndighet än tingsrätt, föreskrives i 12 kap. 70 och 71 §§ jordabalken och i lagen (1969:93) om begränsning av samhällsstöd vid arbetskonflikt.

Arbetsdomstolen prövar besvär över domvillå i fråga om tingsrätts avgörande i mål som avses i 2 § och i fråga om de avgöranden av annan myndighet som avses i andra stycket. Frågor om resning och återställande av försutten tid beträffande sådana avgöranden prövas av högsta domstolen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

¹ Lagen omtryckt 1977:530.

Lag om ändring i lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem

Härigenom föreskrivs att 20 § lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

20 §

Vad som föreskrivs i 17 kap. 1, 2 och 4–8 §§ samt 18 kap. 1 § äktenskapsbalken gäller även vid tvist mellan sambor. Vad som sägs om makar skall därvid gälla sambor.

Vad som föreskrivs i 17 kap. 1, 2 och 4–9 §§ samt 18 kap. 1 § äktenskapsbalken gäller även vid tvist mellan sambor. Vad som sägs om makar skall därvid gälla sambor.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

Utdrag ur protokoll vid regeringsammanträde den 15¹ oktober 1987

Närvarande: statsrådet Feldt, ordförande, och statsråden Sigurdsen, Gustafsson, Leijon, Peterson, Bodström, R. Carlsson, Holmberg, Hellström, Wickbom, Johansson, Hulterström, Lindqvist

Föredragande: statsrådet Wickbom

Lagrådsremiss om rätten att besluta om resning m. m.

1 Inledning

År 1977 tillkallades en kommitté för att se över reglerna för rättegången vid de allmänna domstolarna. Kommittén antog namnet rättegångsutredningen (RU). Enligt utredningens ursprungliga direktiv (dir 1977:10) skulle översynen i främsta rummet inriktas på rättegången i första instans, alltså vid tingsrätterna. Genom tilläggsdirektiv (dir 1981:47) fick utredningen även i uppdrag bl. a. att göra en allmän översyn av rättegången i överrätterna, alltså hovrätterna och högsta domstolen (HD).

Utredningen (Ledamöter: F. d. landshövdingen Ingvar Gullnäs, ordförande, f. d. chefsrådmannen Ella Ericsson Köhler, överåklagaren Sten Styring, advokaten Lars Laurin, kurator John Thörngren och lantmästaren Lennart Sandberg) har beträffande överrättsprocessen hittills lagt fram tre delbetänkanden, nämligen dels betänkandet (Ds Ju 1983:1) Processen i överrätt – Några delreformer, dels betänkandet (SOU 1986:1) Översyn av rättegångsbalken 2 Högsta domstolen och rättsbildningen, dels betänkandet (Ds Ju 1986:9) Några frågor om de särskilda rättsmedlen. Också i utredningens slutbetänkande, som överlämnas i dagarna, berörs frågor rörande överrättsprocessen.

Förslagen i 1983 års betänkande har lagts till grund för lagstiftning (prop. 1983/84:78, JuU 15, rskr. 152, SFS 1984:131–136). 1986 års betänkande om högsta domstolen och rättsbildningen har remissbehandlats och övervägs för närvarande inom justitiedepartementet. Jag avser nu att ta upp de frågor om att flytta beslutanderätten i ärenden rörande bl. a. resning från HD till hovrätterna som utredningen behandlat i 1986 års betänkande om de särskilda rättsmedlen. Betänkandet har remissbehandlats.

Till protokollet i detta ärende bör fogas dels en sammanfattning av betänkandet som *bilaga 1*, dels utredningens förslag till lagändringar som *bilaga 2*, dels en förteckning över remissinstanserna som *bilaga 3*. En sammanställning av remissyttrandena har gjorts inom justitiedepartementet och finns tillgänglig i lagstiftningsärendet (Dnr 87–44).

2 Allmän motivering

2.1 Utgångspunkter

Allmänna och särskilda rättsmedel

En tingsrätts avgörande (dom eller beslut) i ett tvistemål eller brottmål kan normalt överklagas till hovrätten. Detta sker genom att klaganden inom viss kortare tid anför vad eller besvär. Vilket av dessa båda rättsmedel som skall anlitas beror på vilken sorts avgörande det är fråga om. I vissa fall kan i stället tingsrätten själv ta upp målet på nytt efter ansökan om återvinning av den som förlorat målet.

När hovrätten efter överklagande har avgjort målet, kan hovrättens avgörande i sin tur i allmänhet överklagas till HD. I fråga om hovrätts dom sker detta genom ansökan om revision och när det gäller hovrätts beslut genom besvär. Möjligheterna att få målet sakprövat av HD är emellertid starkt begränsade genom att HD i princip endast skall ta upp mål som har prejudikatintresse.

Om ett avgörande av tingsrätt eller hovrätt inte överklagas inom de tidsfrister som gäller för de nu beskrivna s. k. *allmänna rättsmedlen* vinner avgörandet *laga kraft*. Ett lagakraftvunnet avgörande kan alltså inte angripas med hjälp av ett allmänt rättsmedel. Ett sådant avgörande har i allmänhet också vad man brukar kalla *rättskraft*. Med detta menas att den fråga som har avgjorts i princip inte kan bli föremål för en ny rättegång. Det är inte bara domar som har rättskraft utan även de flesta typer av beslut som innefattar ett slutligt avgörande av ett mål.

Reglerna om laga kraft och rättskraft fyller framför allt två funktioner. För det första tillgodoser de parternas intresse av att kunna lita på och rätta sig efter det domstolsavgörande som rättegången har mynnat ut i. De fyller med andra ord en trygghetsfunktion. Vidare har dessa regler stor betydelse från processekonomisk synpunkt genom att parterna och det allmänna inte behöver belastas med någon ny rättegång om samma sak.

Om mycket starka skäl föreligger, måste det emellertid finnas möjlighet att få till stånd en ny domstolsprövning även av frågor där det finns ett rättskraftigt avgörande. Detta intresse tillgodoses genom de s. k. *särskilda rättsmedlen*, som funnits i vårt processuella regelsystem sedan lång tid tillbaka. Till de särskilda rättsmedlen räknas i första hand *resning*, besvär över domvilla och återställande av försutten tid. Även besvär över godkänt strafföreläggande eller över godkänt föreläggande av ordningsbot hänförs till de särskilda rättsmedlen.

Rättsmedlet *resning* är i första hand avsett för sådana fall där det föreligger starka indikationer på att det tidigare avgörandet är materiellt felaktigt. *Besvär över domvilla* möjliggör omprövning av sådana fall där det under den tidigare rättegången förekommit ett grovt processuellt fel. *Besvär över strafföreläggande m. m.* avser såväl materiella som processuella felaktigheter. Med *återställande av försutten tid* menas att en part tillåts anlita ett allmänt rättsmedel trots att den vanliga tiden för detta har gått ut. Grundförutsättningen är då att han hade laga förfall för att inte klaga inom den stipulerade tidsfristen.

Det bör påpekas att gränserna mellan de olika särskilda rättsmedlen inte alltid är helt klara. Några avgöranden av HD ger vid handen att tillämpningsområdena för bl. a. resning och besvär över domvilla i viss utsträckning sammanfaller.

Frågan om ett lagakraftvunnet avgörande skall brytas upp med hjälp av ett särskilt rättsmedel avgörs i ett fristående förfarande. Ärenden om resning eller återställande av försutten tid prövas alltid av HD. Besvär över domvilla prövas däremot av den domstol dit ett vanligt överklagande av avgörandet skulle ha riktats. Det betyder att hovrätten skall pröva besvär över domvilla som riktas mot ett tingsrättsavgörande, medan HD prövar motsvarande frågor beträffande hovrättsavgöranden. HD prövar också besvär över domvilla i sådana fall där det tidigare avgörandet på grund av ett fullföljdsförbud inte kunnat överklagas. Besvär över godkänt strafföreläggande m. m. prövas av en tingsrätt som skulle ha varit behörig att ta upp åtal för brottet.

Även för de särskilda rättsmedlen gäller i allmänhet tidsfrister, men dessa är betydligt längre än de som gäller för de allmänna rättsmedlen.

Om HD beviljar resning i ett mål, skall domstolen i allmänhet bestämma att målet skall tas upp igen vid den domstol som senast dömt i målet. Bifalls en ansökan om besvär över domvilla, skall domen undanröjas och målet tas upp igen vid den tidigare domstolen; här bortses från fall där domvillan har bestått just i att den domstolen inte varit behörig. Besvär över strafföreläggande m. m. kan utmynna i att föreläggandet undanröjs. Om nytt föreläggande därefter utfärdas eller åtal väcks för brottet får inte svårare straff föreläggas eller utdömas än som tagits upp i det undanröjda föreläggandet. När HD återställer en försutten klagofrist innebär detta, som jag nyss nämnde, att den som är missnöjd med det tidigare avgörandet får en ny möjlighet att överklaga detta genom ett allmänt rättsmedel.

Något om förvaltningsdomstolarna m. m.

Även vid de allmänna förvaltningsdomstolarna och inom förvaltningen finns möjlighet att få till stånd en ändring i avgöranden av olika slag genom allmänna och särskilda rättsmedel. Jag skall här endast nämna att beslutanderätten i fråga om resning och återställande av försutten tid i ärenden för vilka regeringen, förvaltningsdomstol eller förvaltningsmyndighet är högsta instans är förbehållen *regeringsrätten*.

Utgångspunkterna för rättegångsutredningens överväganden

Det är för att åstadkomma en mer rationell användning av HD:s resurser som RU har tagit upp frågor om beslutanderätten när det gäller de särskilda rättsmedlen inom det allmänna domstolsväsendet. Tyngdpunkten har lagts på frågan om HD kan avlastas en del av det arbete som orsakas av de särskilda rättsmedlen. Utredningen har sålunda inte gått närmare in på frågan huruvida de särskilda rättsmedelsinstitutet bör slås samman till ett mera enhetligt institut och inte heller på frågan huruvida de sakliga förutsättningarna för att få till stånd en ny rättegång bör ändras.

Utgångspunkten för utredningens arbete har varit att man bör förbättra HD:s möjligheter att ägna sig åt prejudikatbildande verksamhet. Redan i sitt delbetänkande (SOU 1986:1) Högsta domstolen och rättsbildningen har RU lagt fram förslag som syftar till att effektivisera prejudikatbildningen. Dessa förslag har i huvudsak avseende endast på sådana fall som överklagas till HD med hjälp av de allmänna rättsmedlen. Utanför det betänkandet har således lämnats frågor om möjligheterna att avlasta HD arbete som förorsakas av de särskilda rättsmedlen. Dessa frågor behandlas i stället i det betänkande som nu är föremål för överväganden.

Rättegångsutredningens förslag

Enligt utredningens förslag skall hovrätterna ges rätt att besluta om resning beträffande tingsrättsavgöranden och beträffande andra avgöranden som kan överklagas till tingsrätt eller hovrätt, t. ex. beslut i fastighetsbildningsärenden, utsökningssmål och gåvoskatteärenden. RU föreslår också att hovrätterna skall få besluta i frågor rörande återställande av försutten tid för överklagande av sådana avgöranden. Motsvarande uppgifter beträffande hovrättsavgöranden bör enligt utredningens mening liksom nu ankomma på högsta domstolen.

Såvitt gäller besvär över domvilla föreslår RU bl. a. den justeringen av gällande regler att prövningen beträffande tingsrättsavgöranden och därmed likställda avgöranden skall ankomma på hovrätterna även i sådana fall där avgörandet inte kunnat överklagas.

Extraordinära åtgärder beträffande sådana ärenden som avgjorts genom godkännande av ett strafföreläggande eller ett föreläggande av ordningsbot ankommer med nu gällande regler i stor utsträckning på tingsrätt. I vissa situationer prövar dock högsta domstolen frågor om resning beträffande sådana förelägganden. RU föreslår att prövningen av resning och återställande av försutten tid beträffande ett godkänt föreläggande i stället skall i första hand ankomma på hovrätterna.

Enligt utredningens förslag skall prövningen av frågor om resning och andra särskilda rättsmedel i princip ske i endast en instans. Med förebild i vissa förslag som utredningen lagt fram i delbetänkandet om högsta domstolen och rättsbildningen föreslår RU dock att en hovrätt skall kunna tillåta en part att överklaga hovrättens beslut till HD. Förutsättningen för att ett sådant tillstånd skall ges är enligt förslaget att hovrätten på grund av behovet av enhetlig rättstillämpning eller annars finner att det föreligger synnerliga skäl att tillåta ett överklagande. Om ett överklagande tillåts i ett visst fall, skall i HD samma krav på s. k. prövningstillstånd gälla som i fråga om andra hovrättsavgöranden som överklagas till HD.

Utredningens förslag förutsätter grundlagsändringar. Enligt 11 kap. 11 § regeringsformen är det nämligen endast HD och regeringsrätten som får besluta i fråga om resning och återställande av försutten tid. RU föreslår att i regeringsformen föreskrivs att för de fall, där det ursprungliga ärendet handlagts av annan myndighet än regeringen, HD eller regeringsrätten, genom lag skall kunna bestämmas att frågan om resning eller återställande av försutten tid skall prövas av lägre rätt. Huruvida denna möjlighet att

lägga beslutanderätten på lägre organ bör utnyttjas även för de fall som det nu ankommer på regeringsrätten att pröva har utredningen lämnat utanför sina överväganden.

Remissutfallet

Remissinstanserna har över lag förklarat sig dela utredningens uppfattning att det är väsentligt att HD får så goda förutsättningar som möjligt att ägna sig åt prejudikatbildande verksamhet. Utredningens förslag att i viss utsträckning överlåta prövningen av de särskilda rättsmedlen till hovrätterna har fått ett i huvudsak positivt mottagande.

Remissinstanserna har däremot i stor utsträckning ställt sig avvisande till förslaget att talan mot en hovrätts beslut i dessa fall skall få föras endast om hovrätten ger tillstånd till det. Även utredningens förslag att genom en grundlagsändring öppna en möjlighet att i lag bestämma att utanför de allmänna domstolarnas område någon annan instans än regeringsrätten skall pröva frågor rörande de särskilda rättsmedlen har bemötts negativt.

Föredragandens överväganden

HD har sedan länge haft delvis andra uppgifter i rättsskipningen än tingsrätterna och hovrätterna. Dess nuvarande roll i domstolssystemet fastställdes genom en reform år 1971 (prop. 1971:45, JuU 7, rskr. 163, SFS 1971:218). I samband med denna slogs fast att HD skulle utgöra en prejudikatinstans, dvs. en instans med uppgift att åstadkomma avgöranden som styr domstolarnas rättstillämpning.

För att säkerställa inriktningen på prejudikatbildande verksamhet finns regler om att HD tar upp ett överklagat mål till prövning endast om domstolen meddelat särskilt tillstånd till detta, s. k. prövningstillstånd. Enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 RB kan prövningstillstånd ges om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att talan prövas av HD. Prövningstillstånd kan emellertid också ges om det föreligger synnerliga skäl till prövning i högsta instans, såsom att grund för resning föreligger eller domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag (54 kap. 10 § första stycket 2 RB). Om samma skäl inte aktualiseras efter ett sedvanligt överklagande utan som ett fristående ärende genom ett särskilt rättsmedel krävs däremot inte prövningstillstånd.

Det råder en bred enighet om att intresset av en ändamålsenlig prejudikatbildning ökat under senare år. Genom tillkomsten av nya rättsområden och den snabba samhällsutvecklingen ökar samhällets totala behov av rättsbildning. Detta behov kan inte tillgodoses enbart genom lagstiftning och motivuttalanden. Tvärtom är det ofta så att ny lagstiftning – nu liksom tidigare – får sitt närmare innehåll bestämt just genom prejudikat av HD.

Huvudansvaret för prejudikatbildningen inom de allmänna domstolarnas område vilar på HD. De reformer som har gjorts för att HD skall huvudsakligen kunna ägna sig åt denna uppgift har emellertid inte varit tillräckliga. Flera uppslag till nya reformer, vilka berör främst de allmänna rätts-

medlen, har RU lagt fram i det delbetänkande om HD och rättsbildningen som jag nämnde inledningsvis. Jag kommer i ett senare sammanhang att ta ställning till dessa förslag.

I likhet med utredningen och de allra flesta remissinstanserna anser jag emellertid att det är befogat att även ägna de särskilda rättsmedlen uppmärksamhet, när man undersöker möjligheterna att utnyttja HD:s resurser mer rationellt.

Antalet fall som anhängiggörs i HD genom de särskilda rättsmedlen är visserligen inte stort, om man räknar i absoluta tal, och många är enkla att pröva. Detta gäller särskilt de relativt sett vanliga fall som avser resning beträffande strafföreläggande. Om man bortser från strafföreläggandena torde antalet mål som anhängiggjorts i HD genom ett särskilt rättsmedel inte under något år ha uppgått till fler än 350.

Man får emellertid en annan bild av de särskilda rättsmedlens resursmässiga betydelse för HD, om man ställer antalet sådana fall i relation till antalet mål som sakprövas efter att ha anhängiggjorts genom allmänna rättsmedel. Varje år brukar HD ge prövningstillstånd i och sålunda göra en fullständig sakprövning i endast mellan 200 och 250 överklagade fall. I det stora flertalet av de överklagade målen (numera betydligt fler än 3 000 per år) beviljas inte något prövningstillstånd.

Prövningen av mål som anhängiggjorts genom ett särskilt rättsmedel förutsätter i många fall en ganska omfattande granskning av processmaterialet i det bakomliggande målet och normalt skall HD vid prövningen bestå av minst fem ledamöter. Varje avdelning vid domstolen brukar ha två hela föredragningsdagar per vecka där avdelningen består av fem ledamöter. Det är inte ovanligt att tid motsvarande en av dessa dagar får ägnas åt de nu aktuella fallen.

I detta perspektiv framstår en reform beträffande de särskilda rättsmedlen som inte oväsentlig för att bereda HD möjlighet att ägna ytterligare tid och kraft åt sin huvuduppgift, dvs. prejudikatbildande verksamhet.

En reform i enlighet med RU:s förslag kan ses som ett fullföljande av vad som beslöts år 1971 och som sköt HD:s roll som prejudikatbildare i förgunden. Men det är enligt min mening inte bara fråga om att förbättra och renodla HD:s prejudikatbildande verksamhet.

Den nuvarande ordningen härrör från en tid, då makten att ändra domstolarnas avgöranden låg samlad i en hand, Konungens, och då distinktionen mellan de allmänna och de särskilda rättsmedlen inte var lika utmejslad som nu. Detta är annorlunda i dag. Jag ser för min del en reformering av beslutsbefogenheterna i fråga om de särskilda rättsmedlen som ett led i de strävanden som har pågått under hela 1900-talet och som har inneburit att regeringen och de högsta domstolsinstanserna successivt har avlastats sådana frågor som sakligt sett kan avgöras på lägre nivå. Sett i det perspektivet framstår det närmast som självklart att HD i görligaste mån skall befrias från sitt sysslande med de särskilda rättsmedlen.

RU:s förslag att frågor som anhängiggörs genom särskilda rättsmedel i större utsträckning än nu skall prövas av hovrätterna i stället för av HD har bemötts i huvudsak positivt av remissinstanserna. Mot bakgrund av de resursmässiga fördelarna för HD:s del och då en sådan reform är fullt

godtagbar från rättssäkerhetssynpunkt anser även jag att reformen bör genomföras efter i stort sett de linjer som utredningen tänkt sig. Jag återkommer strax till den närmare utformningen.

Utredningens förslag att i regeringsformen öppna möjlighet att låta lägre domstolar pröva frågor rörande särskilda rättsmedel även inom det område som nu hör till regeringsrättens kompetens har i allmänhet bemötts negativt vid remissbehandlingen. Med hänsyn till de speciella förhållanden som råder inom detta område – bl. a. saknas ju en motsvarighet till RB:s lagreglering av de särskilda rättsmedlen – anser jag mig inte nu ha tillräckligt underlag för att föreslå någon ändring i denna del.

I det följande avser jag att närmare behandla resning och återställande av försutten tid i avsnitt 2.2, besvär över domvilla m. m. i avsnitt 2.3, frågor om fullföljd i avsnitt 2.4 samt resursfrågor i avsnitt 2.5.

Några ytterligare frågor i sammanhanget tar jag upp i mina kommentarer till de enskilda lagbestämmelserna, dvs. i specialmotiveringen (avsnitt 5).

2.2 Resning och återställande av försutten tid

Mitt förslag: Frågor om resning av tingsrättsavgöranden och andra avgöranden som kan överklagas till tingsrätt eller hovrätt skall prövas av hovrätterna. Dessa skall också pröva frågor om återställande av försutten tid för att överklaga sådana avgöranden. Även frågor om resning eller återställande av försutten tid beträffande sådana ärenden som avgjorts genom godkännande av strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot skall prövas av hovrätterna.

Utredningens förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna tillstyrker förslaget eller lämnar det utan erinran. Några få remissinstanser efterlyser ytterligare utredning bl. a. av tänkbara alternativ till RU:s förslag. Från några håll uttrycks tvekan om den föreslagna lösningen verkligen innebär någon beaktansvärd resursvinst för HD. Justitiekanslern förordar en mer långtgående reform innebärande bl. a. att hovrätterna skall få pröva även ansökningar om resning av sina egna avgöranden. Ett fåtal remissinstanser, däribland Svea hovrätt och Göta hovrätt, avstyrker förslaget. Svea hovrätt förordar i stället att ett särskilt organ inrättas som skall besluta om prövningstillstånd och i frågor rörande de särskilda rättsmedlen.

Gällande ordning: Möjligheten till *resning*, som behandlas i 58 kap. 1–10 §§ RB, avser i första hand fall där det lagakraftvunna avgörandet med viss grad av sannolikhet framstår som materiellt oriktigt. Den vanligaste resningsgrunden är att omständighet eller bevis, som ej tidigare förebragts, åberopas. I tvistemål måste det, för att resning skall beviljas, framstå som sannolikt att förebringande av omständigheten eller beviset i rättegången skulle ha lett till att målet fått en annan utgång (58 kap. 1 § första stycket 3). Sökanden måste också göra sannolikt att han inte vid den domstol som meddelat det lagakraftvunna avgörandet eller genom att överklaga denna

domstols avgöranden hade kunnat åberopa omständigheten eller beviset eller att han annars hade giltig ursäkt att inte göra detta (58 kap. 1 § andra stycket).

En annan viktig resningsgrund är att den rättstillämpning, som ligger till grund för domen, uppenbart strider mot lag (58 kap. 1 § första stycket 4). Andra resningssituationer är bl. a. att en ledamot av rätten gjort sig skyldig till brottsligt förfarande eller tjänsteförseelse, att ett ombud eller en ställföreträdare gjort sig skyldig till brott som har avseende på målet, att ett skriftligt bevis varit falskt eller att ett vittne eller någon annan avgett falsk utsaga. Jag kan i sammanhanget nämna att en proposition med förslag till vidgade möjligheter till resning vid jäv för bl. a. åklagare för närvarande behandlas av riksdagen (prop. 1987/87:23).

Förutsättningarna för resning i brottmål till förmån för en tilltalad är mindre restriktivt utformade (58 kap. 2 §). Gäller det å andra sidan resning till nackdel för den tilltalade är möjligheterna till resning delvis mer begränsade än i andra mål (58 kap. 3 §).

Om någon vill söka resning skall han göra ansökan därom hos HD (11 kap. 11 § regeringsformen och 58 kap. 4 § RB). För andra fall än där resning begärs till fördel för den tilltalade måste ansökan ges in inom viss tid. Normaltiden är ett år från det att sökanden fick kännedom om det förhållande på vilket ansökningen grundas. Resning i tvistemål på grund av uppenbart oriktig rättstillämpning skall dock sökas inom sex månader från det att avgörandet vann laga kraft.

I mål rörande resning krävs, som tidigare nämnts, inte prövningstillstånd. HD är i mål om resning domförd med fem ledamöter eller, om prövningen är av enkel beskaffenhet, med tre ledamöter (3 kap. 6 § RB). Om resning beviljas, skall HD som regel bestämma att den domstol som senast dömt i målet skall ta upp detta till förnyad prövning (58 kap. 7 § RB). Om saken är uppenbar kan dock HD själv omedelbart ändra det tidigare avgörandet. Så sker i ett ganska stort antal fall. För tryckfrihetsmål gäller en särskild bestämmelse enligt vilken HD i vissa fall skall hänvisa målet direkt till tingsrätt för förnyad prövning inför jury (14 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen).

I 59 kap. RB finns särskilda regler om *undanröjande av godkänt strafföreläggande* och godkänt föreläggande av ordningsbot. Enligt dessa regler kan en tingsrätt besluta att ett godkänt föreläggande skall undanröjas inte bara vid formella fel i den tidigare handläggningen utan även vid materiell oriktighet i vissa fall som motsvarar resningsfallen. Bestämmelserna är däremot inte tillämpliga om det upptäcks att strafföreläggande utfärdats beträffande en gärning som inte var straffbelagd, t. ex. överträdelse av trafikföreskrift som inte kungjorts på rätt sätt. I sådant fall skall i stället ansökas om resning.

Återställande av försuttin tid förutsätter att en part på grund av laga förfall (dvs. en giltig ursäkt enligt 32 kap. 8 § RB) varit förhindrad att inom föreskriven tid utnyttja ett allmänt rättsmedel och att han inte inom fristen kunnat anmäla detta (58 kap. 11 § RB). Det skall röra sig om en rättsmedelsfrist. Den som har missat fristen för att bevaka eller klandra ett testamente eller för att företa en rättegångshandling i en pågående rättegång kan alltså inte få den försuttina tiden återställd.

I fråga om vad som menas med laga förfall gäller i princip detsamma som för t. ex. utevaro eller underlåtenhet att inkomma med skrift under processens gång (32 kap. 6 och 8 §§ RB). Om det laga förfallet anmäls till rätten innan fristen går ut, skall rätten utsätta en ny frist (32 kap. 7 § RB).

Ansökan om återställande av försutten tid görs hos HD. Ansökningen skall göras inom tre veckor från det förfallet upphörde, dock senast inom ett år från det fristen utgick.

Något krav på prövningstillstånd gäller inte i mål angående återställande av försutten tid. I fråga om HD:s domförhet i dessa mål gäller detsamma som i mål om resning. Bifalls ansökningen återställer HD den försuttna tiden, vilket i allmänhet tillgår så att HD bestämmer en ny frist inom vilken parten kan utnyttja det allmänna rättsmedel som är aktuellt. Om emellertid parten redan har överklagat till högre rätt men för sent och hans fullföljda talan därför har avvisats, kan HD i vissa fall nöja sig med att undanröja avvísingsbeslutet.

För sådana ärenden som inte handläggs enligt RB grundas rätten att angripa ett avgörande genom ett särskilt rättsmedel endast på den allmänna bestämmelsen i 11 kap. 11 § regeringsformen. Där sägs att resning i avgjort ärende samt återställande av försutten tid beviljas av regeringsrätten när fråga är om ärende för vilket regeringen, förvaltningsdomstol eller förvaltningsmyndighet är högsta instans och i andra fall av HD. HD:s kompetens innefattar resningsfrågor beträffande avgöranden av t. ex. arbetsdomstolen, marknadsdomstolen och bostadsdomstolen. Direkt gäller RB:s bestämmelser om resning och återställande av försutten tid endast för tvistemål och brottmål m. m. som hanteras enligt RB, men bestämmelserna tillämpas i stor utsträckning analogt beträffande de övriga fall som ligger inom HD:s kompetensområde.

Skälen för mitt förslag: Som jag nyss nämnde bör HD få möjlighet att i ökad utsträckning ägna sig åt prejudikatbildande verksamhet. En väg att gå är då att, som RU föreslagit, föra ner prövningen av ansökningar om resning och återställande av försutten tid till hovrätterna.

De allra flesta remissinstanserna har ansett förslaget godtagbart från rättssäkerhetssynpunkt. Ett par remissinstanser, däribland Svea hovrätt, har dock pekat på risken för en oenhetlig rättstillämpning om prövningen förs över från HD till de sex hovrätterna.

Med anledning av detta vill jag säga att det givetvis är viktigt att reglerna om i vilka fall en ansökan om resning eller annat särskilt rättsmedel skall beviljas tillämpas på ett enhetligt sätt och att lika fall bedöms lika. Det kan emellertid inte med fog hävdas att behovet av en enhetlig rättstillämpning är större på just detta rättsområde än på andra. Många skulle nog snarare vilja påstå att det är mera stötande att man dömer olika i sak i flera ensartade mål än att man får en skiftande bedömning när det gäller rätten för en part att få sin sak upptagen till ny rättegång.

Man bör även hålla i minnet att det redan nu finns ett stort antal prejudikat i fråga om de särskilda rättsmedlen, något som givetvis är ägnat att bidra till enhetlig rättstillämpning även om prövningen i viss utsträckning skulle föras ner till hovrätterna. För att tillgodose behovet av enhetlighet bör det mot denna bakgrund enligt min mening vara tillräckligt om HD,

sedan någon part överklagat hovrättens beslut, kan ta upp de prejudikatvärda fallen till prövning.

För att öka förutsättningarna för enhetlig rättstillämpning kan det vara lämpligt att åtminstone inledningsvis lägga prövningen av de särskilda rättsmedlen på en eller två avdelningar inom varje hovrätt. Härigenom skulle man dessutom undgå risken för att det inte uppmärksammas t. ex. att en person som ansöker om resning redan tidigare har ansökt om resning av samma avgörande. Jag vill i det sammanhanget erinra om att det enligt 12 § förordningen (1979:569) med hovrättsinstruktion åligger vice ordförandena på hovrättsavdelningarna att följa rättskipningen på de olika avdelningarna och verka för en enhetlig rättstillämpning.

Som ett argument mot en reform i enlighet med RU:s förslag har under remissbehandlingen från ett par håll vidare yppats farhågor för att hovrätterna skulle bli alltför frikostiga med att bevilja resning och återställande av försutten tid.

Jag är för min del inte lika orolig. Det finns inget som talar för att en hovrättsprövning i sig generellt skulle leda till en mindre restriktiv praxis än en prövning i HD. Domare på alla nivåer är medvetna om att frågor om särskilda rättsmedel kräver grannlaga överväganden. Ett bifall till ansökningen innebär att man bryter upp ett lagakraftvunnet och rättskraftigt avgörande och de intressen som bär upp principerna om laga kraft och rättskraft väger tungt. Den restriktivitet som mot denna bakgrund bör iakttas vid prövningen åstadkoms i första hand genom de materiella bestämmelser som reglerar förutsättningarna för bifall.

Inte heller det förhållandet att hovrätterna till så övervägande del avgör sina mål och ärenden efter sakprövning i ordinär väg är enligt min uppfattning någon bärande invändning. Som RU påpekat är den typ av bedömningar som skall göras i t. ex. resningsärenden inte främmande för hovrätterna. Man har sålunda att göra liknande bedömningar vid prövningen av besvär över domvilla och av frågor om att tillåta nytt åberopande i hovrätt enligt 50 kap. 25 § tredje stycket RB. Även erfarenheterna från denna verksamhet ger enligt min mening vid handen att hovrätterna är fullt kompetenta att handlägga de frågor som jag nu diskuterar.

Som ett alternativ till RU:s förslag har under remissbehandlingen förts fram tanken på att ett särskilt organ inrättas för frågor om prövningstillstånd till HD och beviljande av resning m. m. Dessa frågor har även berörts i RU:s tidigare nämnda betänkande om HD och rättsbildningen. Utredningen har därvid stannat för att ett sådant organ inte bör inrättas. Jag delar denna uppfattning.

Några remissinstanser har också föreslagit att hovrätterna skall få befogenhet att pröva ansökningar om resning och återställande av försutten tid inte bara beträffande tingsrättsavgöranden utan även beträffande hovrättsavgöranden. En sådan utvidgning av hovrätternas kompetens skulle självfallet medföra en ännu större arbetslättning för HD, särskilt som många resningsärenden gäller just hovrättsavgöranden. Enligt min mening bör man emellertid, åtminstone till dess erfarenheter vunnits av en reform beträffande tingsrättsavgörandena, såvitt möjligt hålla fast vid principen att frågor rörande de särskilda rättsmedlen prövas av en instans som är

högre än den som meddelat det angripna avgörandet. I fråga om återställande av försutten tid är för övrigt antalet hovrättsavgöranden så få att det från resurssynpunkt torde ha ringa betydelse var prövningen ligger.

Jag delar RU:s uppfattning att en delegering av beslutsbefogenheterna från HD till hovrätterna i fråga om ansökningar om resning och återställande av försutten tid bör innefatta inte bara tingsrättsavgöranden utan även vissa andra avgöranden som kan överklagas till tingsrätt eller hovrätt (t. ex. beslut i fastighetsbildningsärenden, utsökningsmål och gåvoskatteärenden) samt sådana ärenden som avgjorts genom godkännande av straffförelägganden eller förelägganden av ordningsbot.

Jag kan nämna att det under remissbehandlingen från något håll ifrågasatts om inte beslutanderätten i fråga om resning och återställande av försutten tid beträffande sådana avgöranden som överklagas till tingsrätt borde kunna föras ett steg längre ner i instanskedjan, dvs. till tingsrätterna. Jag anser emellertid att man åtminstone i en första etapp bör nöja sig med att föra ner beslutanderätten till hovrätterna. För detta talar bl. a. vikten av en enhetlig rättstillämpning i fråga om de särskilda rättsmedlen. Härtill kommer att en delegering till hovrätterna är tillräcklig för att uppnå det primära syftet med reformen, nämligen en arbetslättnad för HD.

Om hovrätterna får pröva frågor om resning beträffande de beslut som kan överklagas till tingsrätt bör de – inte minst i enhetlighetens intresse – också få ta över den uppgift som tingsrätterna nu har att pröva frågor om besvär över domvillla beträffande beslut som kan överklagas till tingsrätt. Jag återkommer till detta i det följande.

Av vad jag hittills anfört framgår att jag anser att en reform i enlighet med RU:s förslag är fullt godtagbar från rättssäkerhetssynpunkt men att man åtminstone inte för närvarande bör sträcka sig längre i fråga om överförande av beslutsbefogenheter till hovrätterna än vad utredningen föreslagit. När det gäller frågan i vad mån en sådan reform skulle innebära en arbetslättnad för HD kan konstateras att HD, med nuvarande måltillströmning, skulle avlastas prövningen av ungefär 200 ansökningar om resning och återställande av försutten tid om året. Vid bedömningen av värdet av en reform fäster jag stor vikt vid att HD själv i sitt remissyttrande över RU:s förslag anfört att förslaget tillgodoser önskemålet att frigöra resurser inom domstolen, så att domstolens möjligheter att tillfredsställa de fylla funktionen av prejudikatinstans förbättras.

Det bör i detta sammanhang också slås fast att den reform som jag förordar bör innebära en större arbetslättnad för HD än det av en del remissinstanser framförda alternativet att ändra reglerna om HD:s domföret i dessa fall. Detta konstaterande håller streck även om man – som jag redan förutskickat och närmare kommer att utveckla i det följande – avstår från att införa fullföljdsförbud beträffande hovrätts avgöranden i dessa fall. Därmed är emellertid inte sagt att inte frågan om HD:s domföret kan komma upp i samband med ställningstagandena till RU:s betänkande om HD och rättsbildningen.

Jag vill tillägga att en ordning där hovrätterna prövar ansökningar om resning och återställande av försutten tid beträffande tingsrättsavgöranden även har den fördelen att den medför en ökad enhetlighet i rättsmedelssys-

temet. Besvär över domvilla beträffande tingsrättsavgöranden prövas redan nu av hovrätterna. Ett sådant förenhetligande av systemet är särskilt värdefullt som tillämpningsområdena för de olika särskilda rättsmedlen i praktiken delvis går i varandra.

Vid den prövning av besvär över domvilla som enligt gällande ordning ligger på hovrätterna är hovrätten domför med tre lagfarna ledamöter. Detsamma bör gälla i de fall där en hovrätt enligt den föreslagna ordningen skall pröva en fråga om resning eller återställande av försutten tid.

En reform i enlighet med det anförda kräver, förutom ändringar i RB och följdändringar i några andra lagar, även en ändring i 11 kap. 11 § regeringsformen och ett par redaktionella justeringar i 14 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen.

2.3 Besvär över domvilla m. m.

Mitt förslag: Prövningen av besvär över domvilla beträffande tingsrättsavgöranden skall ankomma på hovrätt även i de fall där tingsrättens avgörande inte skulle ha kunnat överklagas i vanlig ordning. Hovrätt skall även pröva besvär över domvilla i ärenden som avgjorts av annan myndighet än tingsrätt, om talan mot avgörandet skulle ha fullföljts till tingsrätt eller hovrätt. Besvär över godkänt strafföreläggande eller godkänt föreläggande av ordningsbot skall även i fortsättningen anföras i tingsrätt.

Utredningens förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Över lag delar man utredningens uppfattning att besvär över domvilla beträffande ett tingsrättsavgörande skall prövas av hovrätt även i de fall där tingsrättens avgörande inte kunnat överklagas. I allmänhet har man inte heller någonting att erinra mot att hovrätterna får pröva även besvär över domvilla beträffande avgöranden av andra myndigheter än tingsrätt, om talan mot avgörandet skulle ha fullföljts i tingsrätt eller hovrätt. JK anser dock att den extraordinära prövningen beträffande sådana beslut som överklagas till tingsrätt bör göras av tingsrätterna. Enligt lantmäteriverket bör besvär över domvilla vid fastighetsbildningsmyndighet även i fortsättningen prövas av fastighetsdomstol i stället för av hovrätt. Ingen remissinstans har haft något att erinra mot att besvär över godkänt strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot alltså skall anföras i tingsrätt.

Gällande ordning: Med domvilla avses att ett grovt rättegångsfel av viss beskaffenhet har förekommit i den process där det avgörande som besvären avser har meddelats. Bestämmelserna om besvär över domvilla finns i 59 kap. RB. Domvillogrunderna som anges i 59 kap. 1 § är

- 1) att målet tagits upp av rätten trots ett sådant rättegångshinder som vid fullföljd av talan högre rätt skulle ha haft att självmant beakta,
- 2) att rätten inte varit domför.
- 3) att avgörandet getts mot någon som inte varit rätteligen stämd och inte

heller fört talan i målet eller att genom avgörandet någon som inte varit part i målet lider förfång.

4) att avgörandet är så mörkt eller ofullständigt att därav inte framgår hur rätten beslutat eller

5) att i rättegången förekommit annat grovt rättegångsfel vilket kan antas ha inverkat på målets utgång.

Alla misstag från rättsens sida faller alltså inte in under beskrivningen av domvillogrunderna. Oriktig tillämpning av en materiell rättsregel kan sålunda inte grunda domvilla men kan däremot medföra att resning beviljas. Har en processuell rättsregel tillämpats oriktigt kan parten enligt vad som angetts i avsnittet om resning ibland ha en valfrihet mellan att ansöka om resning och att besvära sig över domvilla. Oriktig bevisvärdering kan varken föranleda resning eller utgöra grund för domvillobesvär. Besvär över domvilla skall riktas till den domstol som skulle ha att pröva ett vanligt överklagande av avgörandet. Om detta inte var överklagbart, skall besvären prövas av HD (59 kap. 2 § första stycket). Denna reglering medför att besvär över en i tingsrätt begången domvilla i allmänhet skall anföras i hovrätt. Det finns emellertid situationer i vilka ett tingsrättsbeslut inte kan överklagas. I sådana fall skall besvären anföras hos HD. Det gäller t. ex. besvär över tredskodom eller lagsökningsutslag beträffande vilken eller vilket tidsfristen för återvinning gått ut (se rättsfallen NJA 1978 s. 8 och 11) samt besvär över tingsrätts beslut under rättegång att inhibera verkställighet av lagsökningsutslag mot vilket återvinningstalan förts (se rättsfallet NJA 1981 s. 1134). Regleringen av frågor om prövningsinstans för domvillobesvär innebär även att det ibland är tingsrätt som har att bryta upp ett lagakraftvunnet avgörande. I vissa fall skall nämligen ett av myndighet fattat beslut överklagas till tingsrätt, t. ex. vissa beslut av polismyndighet enligt 9 § lagen (1976:206) om felparkeringsavgift.

Besvärstiden är för de flesta situationer antingen sex månader från det att avgörandet vann laga kraft eller sex månader från det att klaganden fick kännedom om avgörandet (59 kap. 2 § andra stycket). För det fall att besvären avser att avgörandet är oklart eller ofullständigt gäller dock ingen begränsning i klagotiden. Om besvären bifalls skall det lagakraftvunna avgörandet undanröjas. I allmänhet skall också meddelas beslut om att ny handläggning skall äga rum vid den domstol som meddelat avgörandet (59 kap. 3 § tredje stycket).

Vid prövning av besvär över domvilla är hovrätten domför med tre lagfarna domare. För HD gäller samma sammansättningsregler som vid ansökan om resning eller återställande av försutten tid. Om ansökningsen skall tas upp omedelbart av HD krävs inte något prövningstillstånd.

I 59 kap. RB finns även speciella regler om *undandröjande av godkänt strafföreläggande och godkänt föreläggande av ordningsbot*. Dessa regler är i viss mån jämförbara med reglerna om domvillobesvär men undandröjande kan ske även i vissa fall som motsvarar resningsfallen. Förutsättning för undandröjande är enligt 59 kap. 5 och 9 §§

- 1) att godkännandet inte kan anses som en giltig viljeförklaring,
- 2) att vid ärendets behandling förekommit sådant fel att föreläggandet bör anses ogiltigt eller
- 3) att föreläggandet eljest inte överensstämmer med lag.

Besvär över strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot prövas av en tingsrätt som skulle vara behörig att ta upp åtal för brottet (59 kap. 6 §). Besvär skall anföras inom ett år efter det att verkställighetsåtgärd vidtagits. Om besvären bifalls undanröjs föreläggandet.

Skälen för mitt förslag: HD:s befattning med rättsmedlet besvär över domvillan är redan nu inskränkt till ett fåtal ärenden per år. Någon ändring av gällande ordning i syfte att avlasta HD är redan med hänsyn härtill knappast befogad. Däremot finns det, som utredningen anför, anledning att göra vissa justeringar för att skapa ett så enhetligt system för prövning av de särskilda rättsmedlen som möjligt. Som framgått av vad jag tidigare anför är gränserna mellan de olika särskilda rättsmedlen i praktiken ofta flytande. Det är därför en fördel om samma instans är behörig att pröva samtliga frågor rörande särskilda rättsmedel beträffande ett visst avgörande.

I fråga om besvär över domvillan i tingsrätt ankommer prövningen i de allra flesta fall redan nu på hovrätt. Undantagen hänför sig till de situationer i vilka ett tingsrättsbeslut inte går att överklaga. Det gäller bl. a. vissa inhibitionsbeslut av tingsrätt där den som vill besvära sig över domvillan måste vända sig till HD. Jag delar utredningens uppfattning att det inte är sakligt motiverat att dessa fall prövas direkt av HD. Med hänsyn härtill och till intresset av ett enhetligt system bör prövningen förläggas till hovrätterna.

Som RU anför bör – precis som vid resning och återställande av försutten tid – som tingsrättsavgöranden även behandlas avgöranden av t. ex. fastighetsdomstol och vattendomstol. Lika med tingsrättsavgöranden bör också behandlas avgöranden av sådana myndigheter vilkas beslut kan överklagas till hovrätt. Det gäller beslut av t. ex. kronofogdemyndighet i mål enligt utskökningsbalken (jfr 18 kap. 20 § i den balken), beslut av statens va-nämnd samt beslut av länsstyrelse i gåvoskatteärende.

När det gäller beslut av förvaltningsmyndigheter som kan överklagas till tingsrätt prövas enligt nuvarande ordning frågor om besvär över domvillan som förekommit hos myndigheten – i den mån besvär över domvillan över huvud taget kan anföras mot myndighetens beslut – av tingsrätten. Jag har i det föregående föreslagit att frågor om resning eller återställande av försutten tid beträffande sådana avgöranden i fortsättningen skall prövas av hovrätterna i stället för som nu av HD. Som jag i det sammanhanget påpekade bör detta medföra att även prövningen av besvär över domvillan läggs på hovrätterna. Man går annars i dessa fall miste om de fördelar som det innebär att samma instans är behörig att pröva frågor rörande samtliga särskilda rättsmedel. Det rör sig om förhållandevis få fall som med en sådan ordning flyttas från tingsrätterna till hovrätterna.

Lantmäteriverket har framfört kritik mot RU:s förslag att besvär över domvillan vid fastighetsbildningsmyndighet skulle prövas vid hovrätt i stället för vid fastighetsdomstol. Enligt verket innebär den nuvarande ordningen vid domvillobesvär regelmässigt att utredningen sker i fastighetsdomstolen. Verket anser detta vara en fördel, eftersom fastighetsdomstolen på grund av sin befattning med överklaganden som sker i normal ordning har särskilda förutsättningar att utreda och bedöma förrättningshandlägg-

ningens alla faser, från både formell och materiell synpunkt. Fastighetsdomstolarnas inledande utredning är – menar verket – en viktig grund för den fortsatta handläggningen vid domstolarna och fastighetsdomstolarna har enligt lantmäteriverkets uppfattning tillägnat sig en särskild kompetens på området.

Resning beträffande fastighetsbildningsmyndighets beslut har tidigare prövats av HD och skall enligt vad jag nu föreslagit i fortsättningen prövas av hovrätterna. Kritik har inte riktats vare sig mot gällande ordning eller förslaget i den delen. Som jag tidigare framhållit är det av värde om prövningen av resning och besvär över domvilla prövas av samma instans. Även hovrätterna, som ju handlägger ett stort antal överklagade fastighetsmål, har självfallet kompetens att avgöra de här frågorna. Jag anser mot den bakgrunden att det inte finns tillräckliga skäl att i dessa fall avvika från huvudregeln att hovrätterna skall pröva domvillobesvär.

Lantmäteriverket har erinrat om att 15 kap. 10 § fastighetsbildningslagen (1970:988) innehåller regler om att fastighetsregistermyndigheten i vissa fall kan söka rättelse hos fastighetsdomstolen om en uppgift på grund av vissa fel inte kan införas i fastighetsregistret. Enligt min mening saknas det skäl att föreslå några förändringar för detta, för dessa fall helt unika, rättsmedel.

Enligt vad jag anfört i föregående avsnitt bör hovrätterna överta HD:s nuvarande uppgift att pröva frågor om resning beträffande godkända straffförelägganden och godkända förelägganden av ordningsbot. Sådana förelägganden kan, som jag tidigare nämnt, även angripas genom ett besvär förfarande vid tingsrätt. För att få ett mera enhetligt rättsmedelssystem och därigenom undvika praktiska problem kunde man – som RU anfört – överväga att i fortsättningen låta även prövningen av dessa fall ske i hovrätt och eventuellt inom ramen för resnings- och domvilloinstitutet, dvs. utan att man behöll den särskilda besvärsmöjligheten som ett fristående institut. De praktiska problem den nuvarande uppdelningen av fallen har förorsakat torde emellertid vara ganska små. Erfarenheterna av nuvarande regler om prövning i tingsrätt synes vidare vara så goda att man – som utredningen föreslår – har anledning att behålla dessa regler vid sidan av en möjlighet för hovrätt att besluta om resning beträffande ett föreläggande. Det har inte heller riktats någon kritik mot förslaget i denna del under remissbehandlingen.

Besvär över domvilla som rör ett hovrättsavgörande bör – av motsvarande skäl som jag redovisat i fråga om prövningen av ansökningar om resning eller återställande av försutten tid avseende hovrättsavgöranden – även i fortsättningen anföras i HD.

Mitt förslag: En hovrätts beslut i fråga om resning, återställande av försutten tid eller besvär över domvilla skall kunna överklagas till HD enligt vanliga regler, vilket bl. a. innebär krav på prövningstillstånd. Har en hovrätt efter överklagande av tingsrätts beslut avgjort ett ärende om besvär över ett godkänt strafföreläggande eller godkänt föreläggande av ordningsbot skall hovrättens beslut inte heller i fortsättningen kunna överklagas.

Utredningens förslag: RU föreslår att ett beslut av hovrätt rörande ett särskilt rättsmedel inte skall kunna överklagas till HD annat än om hovrätten på grund av behovet av enhetlig rättstillämpning eller annars finner synnerliga skäl föreligga att tillåta detta. Enligt utredningens förslag skall hovrätterna i fråga om beslut rörande besvär över godkända strafförelägganden eller godkända förelägganden av ordningsbot få samma möjlighet som i andra extraordinära fall att särskilt medge en överklaganderätt.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna är negativa eller tvcksamma till utredningens förslag i denna del.

Skälen för mitt förslag: I delbetänkandet om högsta domstolen och rättsbildningen har RU fört fram nya regler i fråga om rätten att överklaga hovrättsavgöranden i vissa typer av mål. Enligt förslaget skall ett hovrättsavgörande få överklagas bara om hovrätten på grund av behovet av enhetlig rättstillämpning eller annars finner synnerliga skäl föreligga att tillåta detta.

Detta förslag övervägs för närvarande inom justitiedepartementet tillsammans med övriga förslag i det betänkandet. Jag vill inte nu föregripa de ställningstaganden av mer generell karaktär som dessa överväganden kommer att utmynna i. Det bör påpekas att den reform som jag förordar i fråga om de särskilda rättsmedlen kommer att medföra väsentliga resursvinster för HD även utan den av RU föreslagna särskilda fullföljdsregeln. Till detta kommer att det åtminstone inledningsvis finns ett behov av att i rättstillämpningen följa upp hur de nya beslutsbefogenheterna faller ut i praktiken. Detta behov är väl tillgodosett om hovrätternas avgöranden kan överklagas till HD med den inskränkning som det sedvanliga kravet på prövningstillstånd innebär.

Jag anser alltså att det inte nu bör införas några särskilda fullföljdsbegränsningar beträffande hovrätternas avgöranden av frågor om särskilda rättsmedel. Detta ställningstagande medför att det för närvarande inte heller bör införas någon nyordning i fråga om möjligheten att överklaga hovrätts avgörande i fråga om besvär över godkända strafförelägganden eller godkända förelägganden av ordningsbot.

Min bedömning: Resurser frigörs inom HD för andra arbetsuppgifter. Hovrätterna bör kunna klara av de uppgifter som nu läggs på dem utan resursförstärkningar.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med min bedömning.

Remissinstanserna: De remissinstanser som har yttrat sig i denna del anser att reformen kräver mer resurser i hovrätterna.

Skälen för min bedömning: Som framgått av det föregående är syftet med den nu föreslagna reformen inte att åstadkomma några direkta kostnadsminskningar. Samma prövning som med nu gällande regler görs i HD skall i stället i vissa fall göras i hovrätt. Fördelarna med förslagen ligger på ett annat plan, nämligen genom att de ger utrymme för en förbättrad prejudikatbildning. Reformen kan därigenom bidra till att främja processekonomi i vårt samhälle i ett längre perspektiv.

Förslagen innebär att delvis nya arbetsuppgifter läggs på hovrätterna. Jag är väl medveten om att arbetsläget vid hovrätterna är ansträngt. Med hänsyn till att det här rör sig om ett förhållandevis litet antal ärenden per hovrätt och år kan det emellertid inte råda någon tvekan om att reformen medför endast en marginell ökning av hovrätternas arbetsbörda. Många av de tillkommande ärendena torde för övrigt komma att röra återställande av försutten tid och resning rörande strafförelägganden, frågor som i allmänhet är ganska enkla att pröva. Mot den bakgrunden torde något resurstillskott med anledning av reformen inte behövas vid hovrätterna.

Genom att reformen inte kommer att träda i kraft förrän den 1 januari 1989 kommer hovrätterna också att ha goda möjligheter att med HD:s hjälp sätta sig in i de nya reglerna och HD:s praxis i dessa ärenden.

3 Ikraftträdande

De föreslagna lagändringarna bör – med hänsyn till att de även omfattar grundlagsändringar – träda i kraft den 1 januari 1989. Några särskilda övergångsbestämmelser torde inte behövas.

Detta innebär enligt allmänna principer på det processrättsliga området att den nya ordningen börjar tillämpas omedelbart vid ikraftträdandet. En ansökan om t. ex. resning av ett tingsrättsavgörande som före ikraftträdandet gjorts hos HD skall emellertid självfallet prövas av HD även efter det att lagändringarna trätt i kraft.

4 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i regeringsformen.

2. lag om ändring i tryckfrihetsförordningen,
  3. lag om ändring i rättegångsbalken,
  4. lag om ändring i äktenskapsbalken,
  5. lag om ändring i ärvdabalken,
  6. lag om ändring i utsökningsbalken,
  7. lag om ändring i sjölagen (1891:35 s. 1),
  8. lag om ändring i lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister samt
  9. lag om ändring i lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem.
- Förslagen bör fogas till regeringsprotokollet i detta ärende som *bilaga 4*.

5 Specialmotivering

5.1 Förslaget till lag om ändring i regeringsformen

11 kap. 11 §

Paragrafen innehåller de grundläggande bestämmelserna om HD:s och regeringsrättens befogenheter att pröva frågor om resning och återställande av försutten tid. Paragrafen är så konstruerad att det för regeringsrätten anges visst kompetensområde – nämligen ärenden för vilka regeringen, förvaltningsdomstol eller förvaltningsmyndighet är högsta instans – medan HD har att pröva frågor om resning och återställande i fråga om övriga ärenden.

Paragrafen har kompletterats med en regel om att det beträffande frågor om resning eller återställande av försutten tid, som enligt nuvarande ordning skall prövas av HD, i lag kan föreskrivas att prövningen i stället skall ske i lägre allmän domstol eller i en annan domstol som är högsta instans för ärendet.

Möjligheten att i lag delegera frågor om resning och återställande av försutten tid till andra domstolar än allmän domstol saknar motsvarighet i RU:s förslag. Mitt förslag i denna del syftar i första hand till att öppna en möjlighet att i framtiden till arbetsdomstolen delegera frågor om resning och återställande av försutten tid beträffande tingsrättsavgöranden i arbetstvister. I dag prövas dessa frågor – med stöd av förevarande paragraf – av HD medan besvär över domvillor tas upp av arbetsdomstolen. Frågan om en ändrad ordning härvidlag hänger emellertid nära samman med andra frågor om instansordningen i sådana tvister. Dessa frågor övervägs för närvarande av en särskild utredare (A 1987:03, dir 1987:07). Med hänsyn härtill bör nuvarande ordning såvitt gäller arbetstvisterna i princip bestå tills vidare. Frågan berörs vidare i anslutning till förslaget om ändring i lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister (arbetstvistlagen).

Av skäl som framgått av den allmänna motiveringen har inte föreslagits några ändringar såvitt avser de ärenden om resning och återställande av försutten tid som prövas av regeringsrätten.

Den andra meningen i paragrafens nuvarande lydelse anger att närmare bestämmelser angående resning och återställande av försutten tid kan meddelas i lag. Denna regel har med viss språklig ändring överförs till ett nytt andra stycke.

14 kap. 1 §

Paragrafen reglerar frågor om resning i tryckfrihetsmål. I paragrafens andra stycke finns en regel som innebär ett undantag från vad som normalt gäller enligt RB. Innebörden av denna regel är i korthet att en fortsatt handläggning efter bifall till en begäran om resning inte alltid skall ske i den domstol som sist dömt i målet – vilket är huvudregeln enligt RB (58 kap. 7 § första stycket) – utan i den rätt som dömt först. Regeln har ändrats med anledning av förslaget till lag om ändring i regeringsformen så att det inte längre förutsätts att det alltid är HD som prövar frågor om resning.

5.3 Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken

58 kap.

Kapitlet innehåller i 1–10 §§ regler om resning och i 11–12 §§ bestämmelser om återställande av försutten tid. I reglerna föreslås ett flertal ändringar med anledning av förslaget att hovrätterna i vissa fall skall pröva frågor av det slag som avses här. Det föreslås bl. a. att tre nya paragrafer införs, en i fråga om resning (10 a §) och två beträffande återställande av försutten tid (13 och 14 §§).

58 kap. 4 §

Paragrafens *första stycke* innehåller bestämmelser om vilken domstol som skall pröva frågor om resning avseende domar i tvistemål och brottmål. Nuvarande regel om att ansökan om resning skall göras hos HD har i enlighet med vad som har utvecklats i den allmänna motiveringen ersatts av en regel om att ansökningen görs hos hovrätt om domen har meddelats av tingsrätt och i annat fall hos HD. I det fallet att en tingsrätt meddelar en dom som inte kan överprövas i hovrätt annat än om hovrätten meddelar prövningstillstånd (49 kap. 12 § i dess lydelse enligt SFS 1987:747) och tillstånd inte beviljas, är det sålunda hovrätten som skall pröva en resningsansökan, om denna riktar sig mot själva tingsrättsavgörandet. Det är däremot HD som skall företa prövningen, om ansökningen riktar sig mot hovrättens beslut att inte meddela prövningstillstånd.

I fråga om resning beträffande andra domstolsavgöranden än domar finns i 10 § en hänvisning till förevarande paragraf, medan för beslut i vissa fall av andra myndigheter bestämmelser har tagits in i 10 a §.

Att resning av tingsrätts avgörande i en arbetstvist skall sökas hos HD i stället för hos hovrätt följer av en ändring som föreslås i arbetstvistlagen.

58 kap. 6 §

Paragrafen innehåller regler om handläggning av ett resningsärende. I paragrafens *första stycke*, som handlar om kommunicering av resningsansökningen med motpart m. m., har gjorts en språklig modernisering.

Den hänvisning som görs i paragrafens *andra stycke* till handläggningsreglerna i 56 kap. 9, 10 och 12 §§ har begränsats till att gälla de fall där ansökningen skall tas upp omedelbart av HD, dvs. fall där det tidigare avgörandet har meddelats av hovrätt eller HD själv. För sådana resningsfall som enligt förslaget skall prövas av hovrätt (se 58 kap. 4 § första stycket samt 10 och 10 a §§) hänvisas till de handläggningsregler som finns i 52 kap. 8–12 §§. I den förstnämnda av dessa paragrafer finns bestämmelser om vad en förklaring från motpart skall innehålla. I 9 § finns bestämmelser om ytterligare skriftväxling i ärendet. I 10 § regleras frågor om muntligt hörande av part eller annan, och av hänvisningen till 11 § framgår att ärendet skall avgöras så snart ske kan. Att ansökningen kan återkallas innan ärendet avgjorts framgår av hänvisningen till 12 §.

Det nu sagda innebär att en ansökan som görs hos hovrätt blir behandlad på i huvudsak samma sätt som en ansökan som görs hos HD. Om en part överklagar en hovrätts avgörande i ett resningsärende kommer för handläggningen i HD att gälla andra regler än för de fall som upptas omedelbart av HD, nämligen i första hand vanliga regler om fullföljd av talan i 54 och 56 kap, se 14 §. Detta innebär bl. a. att prövningstillstånd krävs för att HD skall ta upp en talan mot hovrättsavgörandet till fullständig prövning i sak.

I paragrafens *tredje stycke*, som ger en möjlighet till s. k. inhibitionsbeslut i ärende om resning, har företagits ändringar av redaktionell natur.

58 kap. 7 §

Av paragrafens *första stycke* framgår att ett beslut om resning skall vara förenat med antingen ett beslut om att målet skall tas upp på nytt vid den domstol som sist dömt eller ett beslut om omedelbar ändring av domen (jfr även 14 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen). Reglerna har ändrats med anledning av förslaget att hovrätterna skall pröva resningsfrågor i vissa fall. Vidare har gjorts språkliga justeringar.

Paragrafens *andra stycke*, som upptar regler för den fortsatta handläggningen av målet, har moderniserats språkligt.

58 kap. 8 §

Paragrafen, som reglerar frågor om kostnaderna för ett resningsärende, har ändrats för att täcka även de fall där resningsansökningen skall prövas av hovrätt. Även ett par språkliga ändringar har gjorts.

Det kan nämnas att RU:s förslag även innefattade en ny reglering av frågan i vad mån staten skall stå för kostnaderna när en åklagares ansökan om resning lämnas utan bifall. Eftersom frågan om åklagarens personliga ansvar för rättegångskostnader för närvarande övervägs ur ett bredare perspektiv inom justitiedepartementet avstår jag emellertid från att nu föreslå någon saklig ändring i detta hänseende.

58 kap. 10 a §

I paragrafen, som är ny, föreslås regler för resning beträffande avgöranden av andra organ än de allmänna domstolarna i vissa fall.

Med nu gällande regler i 11 kap. 11 § regeringsformen prövar HD frågor om resning beträffande alla ärenden för vilka inte regeringen, förvaltningsdomstol eller förvaltningsmyndighet är sista instans. De nuvarande reglerna om resning i förevarande kapitel handlar direkt endast om resning beträffande avgöranden av allmänna domstolar men bestämmelserna tillämpas av HD analogt, om det är fråga om ett avgörande av annan myndighet än tingsrätt, hovrätt eller HD.

Som närmare har utvecklats i den allmänna motiveringen bör i fortsättningen hovrätt pröva resningsfrågor inte bara beträffande tingsrättsavgöranden utan också beträffande avgöranden av vissa andra myndigheter. Detta har lagtekniskt lösts så att i denna paragraf införts bestämmelser om handläggningen av sådana resningsärenden som avser avgöranden meddelade av annan myndighet än tingsrätt men där överklagande med anlitande av ett allmänt rättsmedel skulle ha kunnat ske till tingsrätt eller hovrätt. Det bör observeras att i RB inte finns några bestämmelser om i vilka fall det över huvud taget är möjligt att söka resning beträffande sådana avgöranden. Bestämmelser om detta finns i vissa fall i den lagstiftning som reglerar förfarandet i de ifrågavarande ärendena (t. ex. 18 kap. 20 § utsökningsbalken). I andra fall saknas annat lagstöd för resning än det allmänna stadgandet i 11 kap. 11 § regeringsformen.

I *första styckets första mening* har tagits upp en bestämmelse om att ansökan om resning i ärende som avgjorts av annan myndighet än tingsrätt görs skriftligen hos hovrätten, om talan mot avgörandet skulle ha fullföljts i tingsrätt eller hovrätt. Som exempel på sådana ärenden där bestämmelsen får tillämpning kan nämnas beslut av fastighetsbildningsmyndighet enligt fastighetsbildningslagen, beslut av polisstyrelse enligt lagen (1976:206) om felparkeringsavgift, beslut av kronofogdemyndighet enligt utsökningsbalken (se 18 kap. 20 § denna balk), beslut av länsstyrelse i gåvoskatteärende samt vissa beslut av statens va-nämnd.

Av *första styckets andra mening* framgår att även den som vill söka resning i ett ärende som avgjorts genom godkännande av strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot skall rikta ansökningen till hovrätt.

Såvitt gäller sådan ansökan som gjorts enligt första stycket tillämpas enligt paragrafens *andra stycke* bestämmelserna i 1–3 §§, 4 § andra stycket samt 5–8 §§. Detta innebär att i fråga om resningsgrunder, tidsfrister, innehållet i ansökningen om resning samt behandlingen av resningsärendet kommer att gälla samma bestämmelser som för resning beträffande en dom. Någon hänvisning till 9 § görs inte, eftersom den paragrafen behandlar speciella brottmålsfrågor vilka inte kan bli aktuella vid resning enligt den nu behandlade paragrafen.

Till följd av ändringar i äktenskapsbalken, ärvdabalken och lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem blir denna paragraf tillämplig även vid resning beträffande bodelning eller arvskifte som förrättats av en bodelningsförrättare eller en skiftesman (jfr föreslagen lydelse av 17 kap. 9 § äktenskapsbalken, 23 kap. 5 § ärvdabalken och 20 § lagen om sambors gemensamma hem). Även vid resning avseende dispasch skall denna paragraf tillämpas, jfr 344 § sjölagen (1891:35 s. 1) i dess föreslagna lydelse.

Paragrafen innehåller regler om hur den som vill söka återställande av försutten tid skall förfara och om de tidsfrister som gäller. En bestämmelse om att ansökningen alltid skall göras hos HD har – i enlighet med vad som har närmare utvecklats i den allmänna motiveringen – ersatts av en regel i *första stycket* om att ansökningen görs hos hovrätt, om det gäller en försutten tid för fullföljd av talan i tingsrätt eller hovrätt eller för ansökan om återvinning eller återupptagande i tingsrätt. Återvinning i tingsrätt förekommer bl. a. när tredskodom meddelats på grund av parts utevaro (se 44 kap. RB). Återupptagande förekommer i tingsrätt i mål om enskilt åtal (se 47 kap. RB).

Att ansökan om återställande av försutten tid beträffande fullföljd av tingsrätts avgörande i arbetstvist skall göras hos HD i stället för hos hovrätt följer av den i arbetstvistlagen föreslagna regleringen.

I paragrafens *andra stycke* behandlas de fall där prövningen fortfarande skall ankomma på HD. Det gäller återställande av försutten tid för fullföljd av talan i HD och för ansökan om återvinning eller återupptagande i hovrätt eller HD. I fråga om dessa ärenden skall – bortsett från att ansökan inte skall göras hos hovrätten utan hos HD – tillämpas vad i första stycket sägs om tidsfrister för ansökningen. Återvinning förekommer i utevarosituationer i överrätt, men aldrig när denna rätt är högre rätt i RB:s mening utan endast när talan väcks i överrätten (se 53 och 57 kap. RB). Återupptagande förekommer i överrätt bl. a. enligt 51 kap. 20 § RB.

Tredje stycket motsvarar med ett par språkliga justeringar nuvarande andra stycket.

58 kap. 13 §

I enlighet med vad som har utvecklats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.2) föreslås att återställande av försutten tid i fortsättningen prövas av hovrätt inte endast när fråga är om ett avgörande av tingsrätt utan även beträffande sådana avgöranden av andra myndigheter som kan överklagas till tingsrätt eller hovrätt. Det gäller t. ex. beslut av fastighetsbildningsmyndighet eller av länsstyrelse i gåvoskatteärende. Att en fråga om återställande av försutten tid i sådana fall i dag prövas av HD beror på att domstolens kompetens är direkt angiven i 11 kap. 11 § regeringsformen. HD tillämpar därvid bestämmelserna i detta kapitel analogt. För att hovrätt skall bli behörig i dessa frågor behövs ett uttryckligt lagstöd (jfr vad som sagts i anslutning till 10 a §).

Mot denna bakgrund föreslås att i förevarande paragraf, som är ny, tas in bestämmelser om vad som gäller för ansökan om återställande av försutten tid i de fall en sådan får göras beträffande fullföljd av talan i tingsrätt eller hovrätt mot ett sådant avgörande av myndighet som avses i 10 a §. Med avgörande avses därvid även ett godkänt strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot. Förslaget innebär att dessa frågor lösts på samma sätt för återställande av försutten tid som för resningsfallen (jfr specialmotiveringen till 10 a §).

Genom hänvisningen till 11 § och 12 § första och tredje styckena blir RB:s förfaranderegler beträffande återställande av försutten tid tillämpliga även i dessa fall.

Att klander av bodelning och arvskifte, som förrättats av bodelningsförrättare respektive skiftesman, samt klander av dispasch i detta hänseende skall jämföras med fullföljd av talan följer av de föreslagna ändringarna i äktenskapsbalken, ärvdabalken, lagen om sambors gemensamma hem och sjölagen.

58 kap. 14 §

I denna paragraf, som är ny, regleras vad som gäller beträffande prövningen i HD vid fullföljd av talan mot hovrätts beslut i fråga om resning eller återställande av försutten tid. Härvid skall gälla vad som sägs i 54 och 56 kap. om fullföljd av talan mot beslut i mål eller ärende, som väckts vid tingsrätt. Detta innebär, i enlighet med vad som anförts i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.4), bl. a. att de vanliga reglerna om prövningstillstånd i HD (54 kap. 9 och 10 §§) gäller. Med anledning av vad som sägs i 54 kap. 10 § 2 angående resningsskäl som grund för prövningstillstånd bör påpekas att det självfallet inte är tillräckligt att HD har en annan uppfattning än hovrätten angående det befogade i resningsansökningen. Däremot kan prövningstillstånd beviljas enligt den punkten om det i själva resningsärendet har förekommit någon resningsgrundande felaktighet.

59 kap.

Kapitlet innehåller regler om besvär över domvilla (1–4 §§), besvär över godkänt strafföreläggande (5–8 §§) och besvär över godkänt föreläggande av ordningsbot (9 §). Några ändringar i kapitlets principiella uppbyggnad bör inte företas nu. Däremot föreslås, i enlighet med vad som förutskickats i den allmänna motiveringen, vissa justeringar i fråga om hovrätternas kompetens att ta upp frågor om domvillobesvär. Därvid föreslås ändringar i 2 § samt införande av en ny paragraf, 4 a §.

59 kap. 2 §

Paragrafens första stycke innehåller regler om vilken domstol som har att pröva besvär över domvilla avseende en dom i tvistemål eller brottmål. Den nuvarande bestämmelsen om att besvären skall ges in till den domstol där talan mot domen skulle ha fullföljts har ersatts av en regel om att besvären skall ges in till hovrätten, om domen har meddelats av tingsrätt, och i annat fall till HD. Syftet med denna ändring är att besvär över domvilla beträffande sådana tingsrättsdomar som inte kan överklagas till högre rätt inte längre skall prövas av HD utan av hovrätt (jfr avsnitt 2.3 i den allmänna motiveringen). Förslaget innebär bl. a. att hovrätterna i fortsättningen alltid skall pröva domvillobesvär avseende tredskodomar i tingsrätt.

Förslaget får betydelse även i fråga om domvillobesvär avseende sådana

tingsrättsavgöranden som sker genom beslut. Enligt 59 kap. 4 § skall nämligen vad som sägs i den nu behandlade paragrafen ha motsvarande tillämpning beträffande rättens beslut. Flera typer av beslut är av det slaget att de inte kan överklagas men väl angripas genom besvär över domvilla, t. ex. beslut om inhibition av ett lagsökningsutslag. Även i dessa fall skall alltså prövning av domvillobesvär i fortsättningen ske i hovrätt.

Liksom hittills skall besvär över domvilla beträffande tingsrätts avgörande i arbetstvist prövas av arbetsdomstolen. Detta resultat uppnås genom en ändring i arbetstvistlagen.

Paragrafens *andra stycke*, som innehåller regler om tidsfrist för ingivande av besvär över domvilla, har ändrats språkligt.

59 kap. 4 a §

I denna paragraf, som är ny, har tagits in regler om hovrätts behörighet att pröva besvär över domvilla beträffande beslut av annan myndighet än allmän domstol samt om handläggningen av sådana besvär.

Enligt *första stycket* skall den som vill besvära sig över domvilla i ärende som avgjorts av annan myndighet än tingsrätt göra detta skriftligen hos hovrätt, om talan mot avgörandet skulle ha fullföljts i tingsrätt eller hovrätt. Regleringen överensstämmer i denna del i huvudsak med vad som anges i 58 kap. 10 a § första stycket första meningen beträffande ansökan om resning. Någon motsvarighet till den andra meningen i det nämnda stycket, som handlar om resning i ärende som avgjorts genom godkännande av strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot, tas inte upp i den nu behandlade paragrafen. Domvillosituationer beträffande sådana förelägganden behandlas nämligen senare i kapitlet.

Att regleringen gäller även bodelning och arvskifte, som förrättats av bodelningsförrättare eller skiftesman, samt dispasch följer av de ändringar som föreslås i äktenskapsbalken, ärvdabalken, lagen om sambors gemensamma hem och sjölagen.

Paragrafens *andra stycke* innehåller i fråga om handläggning m. m. av sådana fall som anges i första stycket en hänvisning till bestämmelserna i 1 §, 2 § andra stycket samt 3 §. Detta innebär att i fråga om förutsättningar för bifall, tidsfrister, innehållet i besvärsskriften samt behandlingen av ärendet kommer att gälla samma bestämmelser som för domvillobesvär i andra fall.

5.4 Förslaget till lag om ändring i äktenskapsbalken

17 kap. 9 §

För att möjliggöra delegering från HD till hovrätt av frågor rörande resning m. m. avseende bodelningar föreslås i paragrafen, som är ny, en uttrycklig regel om att reglerna i RB om resning, återställande av försutten tid och besvär över domvilla är tillämpliga även beträffande en av bodelningsförrättare upprättad bodelning. I sak innebär möjligheten att anlita särskilda rättsmedel i dessa fall inte någon nyhet (jfr NJA 1980 s. 320 och 1982 s.

124). Av hänvisningen till 58 kap. 10 a och 13 §§ samt 59 kap. 4 a § RB följer att ansökan alltid skall göras hos hovrätt. Det bör anmärkas att möjligheten att anlita ett särskilt rättsmedel endast gäller sådana bodelningar som förrättas av någon av domstolen förordnad bodelningsförrättare enligt 17 kap. 6 § äktenskapsbalken. En av makarna själva förrättad bodelning (9 kap. 5 § äktenskapsbalken) kan däremot inte angripas med ett särskilt rättsmedel.

5.5 Förslaget till lag om ändring i ärvdabalken

23 kap. 5 §

I denna paragraf föreslås en följdändring, som medför att hovrätterna blir behöriga att pröva frågor om resning m. m. beträffande arvskiten (jfr 17 kap. 9 § äktenskapsbalken).

5.6 Förslaget till lag om ändring i utsökningsbalken

18 kap. 20 §

I denna paragraf föreslås en följdändring. Att ansökan om resning, återställande av försutten tid och besvär över domvilla i fråga om kronofogdemyndighets beslut i utsökningsmål skall göras hos hovrätt följer av 58 kap. 10 a och 13 §§ samt 59 kap. 4 a § RB.

5.7 Förslaget till lag om ändring i sjölagen (1891:35 s. 1).

344 §

I paragrafen, som är ny, föreslås en uttrycklig regel om att bestämmelserna om de särskilda rättsmedlen i RB skall vara tillämpliga även i fråga om dispasch. I sak torde den nu föreslagna möjligheten att anlita särskilda rättsmedel i fråga om dispascher inte innebära någon nyhet (jfr NJA 1985 s. 543).

Genom att klander av dispasch, som skall ske hos tingsrätt, enligt förslaget likställs med fullföljd av talan i 58 kap. 10 a och 13 §§ och 59 kap. 4 a § RB blir reglerna i dessa paragrafer tillämpliga vid ansökan om resning, återställande av försutten tid eller besvär över domvilla avseende dispasch. Detta innebär bl. a. att ansökningen skall göras hos hovrätt.

5.8 Förslaget till lag om ändring i lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister

2 kap. 3 §

Denna paragraf behandlar bl. a. arbetsdomstolens behörighet att överpröva tingsrättsavgöranden i arbetstvister. I enlighet med vad jag anförde i anslutning till förslaget till lag om ändring i regeringsformen har i ett nytt tredje stycke intagits regler om att arbetsdomstolen skall pröva domvillobesvär avseende dels tingsrätts avgöranden i arbetstvister, dels sådana

avgöranden av annan myndighet som avses i andra stycket. Förslaget innebär i denna del ingen nyhet i sak. Som en följd av den föreslagna utformningen av 59 kap. 2 § RB har det emellertid blivit nödvändigt att ta in en bestämmelse i denna fråga direkt i arbetstvistlagen. Av den i 5 kap. 3 § arbetstvistlagen intagna allmänna hänvisningen till RB följer att för förfarandet i arbetsdomstolen även i det nu aktuella hänsendet gäller vad som sägs i RB om förfarandet i hovrätt. Det saknas därför anledning att i arbetstvistlagen ta in någon hänvisning till 59 kap. RB.

Vidare har i tredje stycket angetts att HD även i fortsättningen skall pröva ansökningar om resning och återställande av försutten tid i arbetstvister. En uttrycklig regel om detta har blivit nödvändig till följd av den föreslagna regleringen i 58 kap. 4 och 12 §§ RB.

Beträffande bakgrunden till regleringen i förevarande paragraf hänvisas till vad jag anfört i anslutning till den föreslagna ändringen i regeringsformen.

5.9 Förslaget till lag om ändring i lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem

20 §

I denna paragraf föreslås en följdändring (jfr 17 kap. 9 § äktenskapsbalken).

6 Hemställen

Med hänvisning till vad jag nu anfört hemställer jag att lagrådets yttrande inhämtas över förslagen till

1. lag om ändring i regeringsformen,
2. lag om ändring i tryckfrihetsförordningen,
3. lag om ändring i rättegångsbalken,
4. lag om ändring i äktenskapsbalken,
5. lag om ändring i ärvdabalken,
6. lag om ändring i utsökningsbalken,
7. lag om ändring i sjölagen (1891:35 s. 1),
8. lag om ändring i lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister samt
9. lag om ändring i lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem.

7 Beslut

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1987-10-20

Närvarande: f. d. regeringsrådet Wieslander, regeringsrådet Wadell, justitierådet Magnusson.

Enligt protokoll vid regeringsammanträde den 15 oktober 1987 har regeringen på hemställan av statsrådet Wickbom beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i regeringsformen,
2. lag om ändring i tryckfrihetsförordningen,
3. lag om ändring i rättegångsbalken,
4. lag om ändring i äktenskapsbalken,
5. lag om ändring i ärvdabalken,
6. lag om ändring i utsökningsbalken,
7. lag om ändring i sjölagen (1891:35 s. 1),
8. lag om ändring i lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister samt
9. lag om ändring i lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem.

Förslagen har inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Ann-Louise Eksborg.

Förslagen föranleder följande yttrande av lagrådet:

Förslaget till lag om ändring i regeringsformen

Genom den föreslagna ändringen i 11 kap. 11 § regeringsformen öppnas möjlighet att låta sådana ärenden om resning och återställande av försutten tid som i dag prövas av högsta domstolen avgöras av, förutom högsta domstolen, även lägre allmän domstol, dvs. hovrätt och tingsrätt, samt annan domstol som är högsta instans för ärendet. Under den sistnämnda kategorin domstolar torde f. n. falla arbetsdomstolen, bostadsdomstolen och marknadsdomstolen. Lagrådet har ingen invändning mot de föreslagna delegationsmöjligheterna. Lagtexten kan emellertid lämpligen förenklas så att det anges att prövningsrätten, vid sidan om högsta domstolen, kan anförtros annan domstol som inte är förvaltningsdomstol. Det sakliga resultatet av en sådan formulering torde i dag bli detsamma som enligt remissen. En skillnad uppstår emellertid om det i en framtid exempelvis inrättas särskilda domstolar som är underställda bostadsdomstolen. Enligt lagrådets mening saknas anledning att behandla sådana domstolar på ett annat sätt än tingsrätterna, så att det inte skulle bli möjligt att delegera prövningen av resnings- och återställandefrågor dit.

I enlighet med det anförda föreslår lagrådet att paragrafen ges följande lydelse:

”Resning i avgjort ärende samt återställande av försutten tid beviljas av regeringsrätten när fråga är om ärende för vilket regeringen, förvaltningsdomstol eller förvaltningsmyndighet är högsta instans. I annat fall beviljas resning och återställande av försutten tid av högsta domstolen eller, i den

mån det föreskrives i lag, av annan domstol som icke är förvaltningsdomstol.

Närmare bestämmelser om resning och återställande av försutten tid kan meddelas i lag.”

Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken

Under rubriken Ikraftträdande i remissprotokollet sägs att om en ansökan om t. ex. resning av ett tingsrättsavgörande har gjorts hos högsta domstolen före ikraftträdandet, ansökningen skall prövas av högsta domstolen även efter det att lagändringarna har trätt i kraft. Lagrådet har ingen erinran mot en sådan ordning. Vad som har förordats bör emellertid komma till uttryck i lagtext. Lagrådet föreslår att ikraftträdandebestämelsen kompletteras med övergångsbestämmelser av följande innehåll: ”Har ansökan om resning eller återställande av försutten tid gjorts före ikraftträdandet, tillämpas äldre bestämmelser. Detsamma gäller i fall då besvär över domvilla har anförts före ikraftträdandet.”

Övriga lagförslag

Förslagen lämnas utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 29 oktober 1987

Närvarande: statsministern Carlsson, ordförande, och statsråden Sigurd-
sen, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson, S. Andersson, Görans-
son, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Holmberg, Hellström, Johansson, Hul-
terström, Lindqvist, G. Andersson, Lönnqvist, Thalén

Föredragande: statsrådet Leijon

Proposition om rätten att besluta om resning m. m.

1 Anmälan av lagrådsyttrande

Föredraganden anmäler lagrådets yttrande (beslut om lagrådsremiss fattat
vid regeringssammanträde den 15 oktober 1987) över förslag till

1. lag om ändring i regeringsformen,
2. lag om ändring i tryckfrihetsförordningen,
3. lag om ändring i rättegångsbalken,
4. lag om ändring i äktenskapsbalken,
5. lag om ändring i ärvdabalken,
6. lag om ändring i utsökningsbalken,
7. lag om ändring i sjölagen (1891:35 s. 1),
8. lag om ändring i lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister samt
9. lag om ändring i lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem.

Föredraganden redogör för lagrådets yttrande och anför.

Lagrådet som inte haft något att invända mot den i lagrådsremissen
föreslagna ordningen har förordat dels en justering i fråga om utformningen
av 11 kap. 11 § regeringsformen, dels att förslaget till lag om ändring i
rättegångsbalken kompletteras med övergångsbestämmelser. Jag biträder
dessa förslag. Därutöver bör en del ändringar av språklig och redaktionell
natur göras i förhållande till de remitterade förslagen.

2 Hemställen

Med hänvisning till vad jag nu anført hemställer jag att regeringen föreslår
riksdagen att anta förslagen till

1. lag om ändring i regeringsformen,
2. lag om ändring i tryckfrihetsförordningen,
3. lag om ändring i rättegångsbalken,
4. lag om ändring i äktenskapsbalken,
5. lag om ändring i ärvdabalken,
6. lag om ändring i utsökningsbalken,
7. lag om ändring i sjölagen (1891:35 s. 1),

8. lag om ändring i lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister samt
9. lag om ändring i lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem.

Prop. 1987/88:58

3 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

Rättegångsutredningens sammanfattning av sitt betänkande

Sammanfattning

Ett avgörande som vunnit laga kraft, dvs. som inte längre kan överklagas, kan brytas upp till följd av att en part utnyttjar ett särskilt (extraordinärt) rättsmedel. De särskilda rättsmedlen är i rättegångsbalken (RB) uppdelade på flera olika institut. Resning riktar sig i första hand mot materiella felaktigheter i avgörandet. Besvär över domvilla riktar sig mot processuella. Genom återställande av försutten tid kan en part i vissa fall få rätt att överklaga ett avgörande som vunnit laga kraft.

Inom det allmänna domstolsväsendet är det högsta domstolen (HD) som beslutar om resning och återställande av försutten tid. Besvär över domvilla prövas av den rätt som haft att pröva ett ordinärt överklagande, dvs. beträffande tingsrättsavgöranden hovrätt och beträffande hovrättsavgöranden HD. Om avgörandet inte kunnat överklagas skall besvären riktas till HD. På förvaltningssidan är det regeringsrätten (RR) som beslutar om de extraordinära åtgärderna.

I syfte att åstadkomma en mer rationell användning av HD:s resurser tar vi i det nu aktuella betänkandet upp frågor om vilket organ som skall ha att besluta om de särskilda rättsmedlen inom det allmänna domstolsväsendet.

HD fick sin nuvarande roll genom en fullföljdereform år 1971. HD blev vad som betecknades som prejudikatinstans, dvs. en instans med uppgift att i första hand åstadkomma för rättstillämpningen vägledande avgöranden av främst rättsfrågor (prejudikat). Reformen låg

väl i linje med reformer som på senare år har förekommit i många andra länder. Prejudikaten utgör i det moderna samhället ett alltmera betydelsefullt komplement till lagstiftningen. Prejudikaten leder till att rättstillämpningen blir enhetlig och likformig, och det är ofta prejudikaten som ger lagstiftningen dess fulla genomslagskraft. Rättskipningen vinner i klarhet samtidigt som man gör vinster genom att bedömningen av rättsliga frågor underlättas. Om det finns bra prejudikat kan enskilda träffa rättvisa uppgörelser och undgå rättsförluster. Många tvister behöver över huvud taget inte dras inför domstol.

Av många skäl är det sålunda viktigt att det prejudikatbehov som föreligger i möjligaste mån blir tillgodosett. Såvitt vi har kunnat finna förekommer det dock inom många rättsområden en stor brist på prejudikat. Vi menar att man genom olika åtgärder måste tillvarata möjligheterna att åstadkomma ett bättre utnyttjande av HD:s resurser. Tillströmningen av mål och ärenden till HD har ökat kraftigt sedan år 1971 och den nuvarande arbetssituationen i HD är ansträngd. Det handlar nu enligt vår bedömning om att i ökad utsträckning koncentrera HD-resurserna till den egentliga prejudikatbildande verksamheten.

I vårt delbetänkande (SOU 1986:1) HD och rättsbildningen har vi lagt fram många förslag i syfte att på nu angivet sätt effektivisera prejudikatbildningen. Dessa förslag har i huvudsak avseende endast på sådana fall som överklagas till HD genom ett allmänt rättsmedel. Utanför betänkandet har vi således lämnat frågor om möjligheterna att avlasta HD de arbetsuppgifter som kommer av att en part utnyttjar ett särskilt rättsmedel. Betänkandet, som numera har remissbehandlats,

Vi föreslår nu att hovrätt skall ges rätt att besluta om resning beträffande tingsrättsavgöranden och beträffande andra avgöranden som kan överklagas till tingsrätt eller hovrätt (t.ex. beslut i fastighetsbildningsärenden, utsökningssmål och gävoskatteärenden). Vi föreslår också att hovrätt skall ges rätt att återställa försutten tid för överklagande av sådana avgöranden. Motsvarande uppgifter beträffande hovrättsavgöranden bör enligt vår mening liksom nu ankomma på HD.

Såvitt gäller besvär över domvilla föreslår vi den justeringen av gällande regler att prövningen beträffande tingsrättsavgöranden och därmed likställda avgöranden skall ankomma på hovrätt utan hinder av att avgörandet inte har kunnat överklagas.

Extraordinära åtgärder beträffande sådana ärenden som avgjorts genom godkännande av strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot ankommer med nu gällande regler i stor utsträckning på tingsrätt. I vissa situationer prövar dock HD frågor om resning beträffande sådana förelägganden. Vi föreslår att prövningen av en extraordinära åtgärd beträffande ett godkänt föreläggande i stället skall i första hand ankomma på hovrätt.

Genom våra förslag uppnår man ett betydligt mera enhetligt system för rättsmedlen än det nuvarande. Detta ser vi som en stor fördel, inte minst med tanke på att riskerna blir mindre för att en part skall lida rätts-

förlust till följd av att han vänder sig till fel instans.

Liksom nu skall enligt våra förslag prövningen av en fråga angående en extraordinär åtgärd oftast ske i endast en instans. Särskilda skäl kan dock påkalla en överprövning av ett hovrättsbeslut i HD. Vi föreslår med förebild i vissa förslag som vi har lagt fram i delbetänkandet om HD och rättsbildningen att en hovrätt skall kunna tillåta en part att överklaga. Förutsättningen för ett sådant beslut bör vara att hovrätten på grund av behovet av en enhetlig rättstillämpning eller eljest finner synnerliga skäl föreligga att tillåta ett överklagande. Om överklagande i visst fall tillåts, bör HD ha samma möjligheter att avstå från att ta upp ärendet som beträffande andra ärenden (s.k. dispensprövning).

Våra förslag förutsätter grundlagsändringar. Enligt regeringsformen är det sålunda endast HD och RR som kan besluta i fråga om resning och återställande av försutten tid. Vi föreslår att i regeringsformen föreskrivs att för de fall, där ärendet prövas av annan myndighet än regeringen, HD eller RR, genom lag skall kunna bestämmas att prövningen skall ankomma på lägre rätt. Huruvida denna möjlighet att lägga beslutanderätten på lägre organ bör utnyttjas även för de fall som nu ankommer på RR att pröva har vi lämnat utanför våra överväganden.

Rättegångsutredningens förslag till lagändringar

FÖRFATTNINGSFÖRSLAG

1. Förslag till Lag om ändring i regeringsformen

Nuvarande lydelse

Resning i avgjort ärende samt återställande av försutten tid beviljas av regeringsrätten när fråga är om ärende för vilket regeringen, förvaltningsdomstol eller förvaltningsmyndighet är högsta instans samt i annat fall av högsta domstolen. Närmare bestämmelser härom kan meddelas i lag.

Föreslagen lydelse

11 kap.

11 §

Resning i avgjort ärende samt återställande av försutten tid beviljas av regeringsrätten när fråga är om ärende för vilket regeringen, förvaltningsdomstol eller förvaltningsmyndighet är högsta instans samt i annat fall av högsta domstolen.

I fråga om ärende som avgjorts av annan myndighet än regeringen, högsta domstolen eller regeringsrätten kan i lag föreskrivas att resning samt återställande av försutten tid beviljas av lägre allmän domstol än högsta domstolen eller lägre allmän förvaltningsdomstol än regeringsrätten.

Närmare bestämmelser om resning och återställande av försutten tid kan meddelas i lag.

2. Förslag till Lag om ändring i tryckfrihetsförordningen

14 kap.

1 §¹⁾

Vad i lag är stadgat om resning i mål i allmänhet gälla, utan hinder av att jury prövat huruvida brott föreligger, även dom i tryckfrihetsmål.

Beviljas resning i mål, vari jury prövat huruvida brott föreligger, och grundas resningen på omständighet som kan antagas hava inverkat på juryprövningen, förordne högsta domstolen att målet skall ånyo upptagas inför jury av den rätt som först dömt i målet; dock äge högsta domstolen, då resning beviljas till den tilltalades förmån och saken finnes uppenbar, omedelbart ändra domen.

Beviljas resning i mål, vari jury prövat huruvida brott föreligger, och grundas resningen på omständighet som kan antas ha inverkat på juryprövningen, skall rätten samtidigt besluta att målet åter skall tas upp inför jury av den rätt som först dömt i målet. Om resning beviljas till den tilltalades förmån och saken är uppenbar, får den rätt, som beviljar resningen, i stället omedelbart ändra domen.

¹⁾ Senaste lydelse 1976:985.

3. Förslag till
Lag om ändring i rättegångsbalken

Prop. 1987/88: 58

Härigenom föreskrivs beträffande rättegångsbalken¹⁾
dels att nuvarande 59 kap. 9 § skall upphöra att gälla,
dels att nuvarande 58 kap. 11 och 12 §§ skall betecknas
58 kap. 12 respektive 13 §, 59 kap. 5 - 7 §§ betecknas
59 kap. 6 - 8 §§ och 59 kap. 8 § betecknas 59 kap. 10 §,
dels att 58 kap. 4, 6, 7, 8, 12 och 13 §§ samt 59 kap. 2,
3, 6 - 8 och 10 §§ skall ha nedan angivna lydelse,
dels att i balken skall införas fem nya paragrafer, 58 kap.
11, 14 och 15 §§ samt 59 kap. 5 och 9 §§, av nedan angivna
lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

58 kap.

4 §

*Vill någon söka resning,
skall han hos högsta domsto-
len göra skriftlig ansökan
därom.*

*Ansökan om resning avseende
dom i tvistemål eller brott-
mål görs skriftligen hos hov-
rätten, om domen meddelats
av tingsrätt, och i annat
fall hos högsta domstolen.*

Ansökan om resning i tvistemål på grund av förhållande, som
avses i 1 § första stycket 1, 2 eller 3, så ock i i brott-
mål till men för den tilltalade skall göras inom ett år,
sedan sökanden erhöll kännedom om det förhållande, varå
ansökan grundas; åberopas annans brottsliga gärning som
grund för ansökan, må tiden räknas från det dom däröver
vann laga kraft. Resning i tvistemål på grund av förhållan-
de, som avses i 1 § första stycket 4, skall sökas inom sex
månader, sedan domen vann laga kraft.

¹⁾ 59 kap. 9 § infördes genom 1969:193.

6 §

Avvisas ej resningsansökan, skall ansökan med därvid fogade handlingar delgivas motparten och föreläggande meddelas honom att inkomma med skriftlig förklaring. Finnes ansökan ogrundad, må den dock omedelbart avslås.

Vad i 56 kap. 9, 10 och 12 §§ är stadgat om besvär i högsta domstolen äge motsvarande tillämpning beträffande resningsansökan.

Vid prövning av ansökningen tillämpas i hovrätt bestämmelserna i 52 kap. 8 - 12 §§. Om ansökningen skall tas upp omedelbart av högsta domstolen tillämpas bestämmelserna i 56 kap. 9, 10 och 12 §§.

Högsta domstolen äge, när skäl äro därtill, förordna, att, till dess annorlunda föreskrives, vidare åtgärd för verkställighet av domen ej må äga rum.

7 §

Beviljas resning, förordne högsta domstolen, att målet skall ånyo upptagas av den rätt, som sist dömt i målet; dock äge högsta domstolen, då resning beviljas i tvistemål eller i brottmål till den tilltalades förmån och saken finnes uppenbar, omedelbart ändra domen.

Beviljas resning skall rätten samtidigt besluta att målet åter skall tas upp av den rätt, som sist dömt i målet. Om resning beviljas i tvistemål eller i brottmål till den tilltalades förmån och saken är uppenbar, får den rätt, som beviljar resningen, i stället omedelbart ändra domen.

Uteblir sökanden, då målet Anyo företages till förhandling, vare resningen förfallen; uteblir motparten, må målet avgöras utan hinder därav. I kallelse skall intagas erinran därom. Vad nu sagts gälla dock ej i fråga om Åklagare.

8 §

Avvisas eller avslås resningsansökan, äge högsta domstolen *Ålägga* sökanden att ersätta motparten eller, om Åklagaren är motpart, statsverket *kostnaden & resningsärendet*; har resning sökts av Åklagaren, må kostnaden utgå av allmänna medel. *Bifalles* ansökan, skall frågan om kostnaden prövas i samband med målet efter dess återupptagande.

Avvisas eller avslås resningsansökan, får sökanden *Åläggas* att ersätta motparten eller, om Åklagaren är motpart, statsverket *dess kostnad för resningsärendet*. Har resning sökts av Åklagaren, skall kostnaden utgå av allmänna medel. *Bifalls* ansökan, skall frågan om kostnaden prövas i samband med målet efter dess återupptagande.

11 §

Ansökan om resning i ärende som avgjorts av annan myndighet än tingsrätt görs skriftligen hos hovrätten, om talan mot avgörandet skulle ha fullföljts i tingsrätt eller hovrätt. Detsamma gäller ansökan om resning i ärende som avgjorts genom godkännande av strafföreläggande eller godkännande av föreläggande av ordningsbot.

Beträffande sådan ansökan som gjorts enligt första stycket tillämpas bestämmelserna i 1 - 3 §§, 4 § andra stycket och 5 - 8 §§.

12 §

Har någon försuttit laga tid för fullföljande av talan mot dom eller beslut eller för ansökan om återvinning eller återupptagande och förelåg för hans underlåtenhet laga förfall, som han *icke* kunde i rätt tid *anmäla*, *må* på ansökan av honom den försuttna tiden återställas.

Har någon försuttit laga tid för fullföljande av talan mot dom eller beslut eller för ansökan om återvinning eller återupptagande och förelåg för hans underlåtenhet laga förfall, som han *inte* kunde *anmäla* i rätt tid, *får* den försuttna tiden återställas på ansökan av honom. Detsamma gäller om någon har försuttit laga tid för fullföljd av talan i tingsrätt eller hovrätt mot sådant avgörande som avses i 11 §.

13 §

Vill någon söka återställande av försutten tid, *skall* han inom tre veckor, *sedan* förfallet upphörde, och *sist* inom ett år, *sedan* tiden *utgick*, hos högsta domstolen *göra skriftlig ansökan därom*.

Ansökan om återställande av försutten tid för fullföljande av talan i tingsrätt eller hovrätt eller för ansökan om återvinning eller återupptagande i tingsrätt görs *skriftligen* hos hovrätten inom tre veckor efter det att förfallet upphörde och *sist* inom ett år efter

det att tiden gick ut.

Ansökan om återställande av försutten tid för fullföljd av talan i högsta domstolen eller för ansökan om återvinning eller återupptagande i hovrätt eller högsta domstolen görs med iakttagande i övrigt av vad som sägs i första stycket hos högsta domstolen.

Beträffande ansökan, som nu sagts, äge vad i 5, 6 och 8 §§ är stadgat motsvarande tillämpning.

Beträffande ansökningen tillämpas bestämmelserna i 5, 6 och 8 §§.

14 §

Mot hovrätts beslut i fråga om resning eller återställande av försutten tid får talan föras endast om hovrätten på grund av behovet av en enhetlig rättstillämpning eller eljest finner synnerliga skäl föreligga att tillåta detta.

Vid fullföljd av talan mot hovrätts beslut gäller vad som sägs i 54 och 56 kap. om fullföljd av talan mot beslut i mål eller ärende, som väckts vid tingsrätt.

15 §

I ärende angående resning eller återställande av försutten tid får rätten förordna att åtgärd för verkställighet av domen eller beslutet tills vidare inte får ske.

59 kap.

2 §

Vill någon besvara sig över domvilla, skall han till den rätt, där talan mot domen skolat fullföljas, eller, om fullföljd ej kunnat äga rum, till högsta domstolen inkomma med besvärslaga.	Besvär över domvilla avseende dom i tvistemål eller brottmål anföras skriftligen hos hovrätten, om domen meddelats av tingsrätt, och i annat fall hos högsta domstolen.

Besvär skola föras, om de grundas å omständighet, som avses i 1 § 1, 2 eller 5, inom sex månader, sedan domen vann laga kraft, och, om besvären grundas å omständighet, som avses i 1 § 3, inom sex månader, sedan klaganden erhöll kännedom om domen. Erhöll han kännedom om domen, innan den vann laga kraft, skall tiden räknas från den dag, då domen vann laga kraft.

3 §

Om besvär över domvilla och fullföljd av talan mot hovrätts beslut i sådant ärende äge i övrigt vad i 52, 54 och 56 kap. är stadgat motsvarande tillämpning; beträffande besvär, som skola	Om besvär över domvilla skall prövas av hovrätt, tillämpas i övrigt bestämmelserna i 52 kap. Skall besvären tas upp omedelbart av högsta domstolen tillämpas i stället bestämmelserna i 56 kap.

upptagas omedelbart av högsta domstolen, gälla dock ej bestämmelserna om prövningstillstånd.

Rätten äge, när skäl äro därtill, förordna, att, till dess annorlunda föreskrives, vidare åtgärd för verkställighet av domen ej må äga rum.

Undanröjes domen och grundas beslutet ej därå, att rätten varit obehörig eller eljest icke bort upptaga målet till prövning, skall tillika förordnas, att ny handläggning skall äga rum vid den rätt, som meddelat domen.

Om ersättning för kostnad gälle vad om rättegångskostnad är stadgat.

5 §

Besvär över domvilla i ärende som avgjorts av annan myndighet än tingsrätt anföras skriftligen hos hovrätten, om talan mot avgörandet skulle ha fullföljts i tingsrätt eller hovrätt.

Beträffande besvär enligt första stycket tillämpas bestämmelserna i 1 §, 2 § andra stycket och 3 §.

6 §¹⁾

Strafföreläggande, som godkännts av den misstänkte, skall efter besvär undanröjas:

1. om godkännandet icke kan anses som en giltig viljeförklaring;

2. om vid ärendets behandling förekommit sådant fel, att föreläggandet bör anses ogiltigt; eller

3. om föreläggandet eljest ej överensstämmer med lag.

Har strafföreläggande undanröjts, må ej därefter för samma gärning dömas till eller föreläggas svårare straff.

Strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot, som godkännts av den misstänkte, skall efter besvär undanröjas:

1. om godkännandet icke kan anses som en giltig viljeförklaring;

2. om vid ärendets behandling förekommit sådant fel, att föreläggandet bör anses ogiltigt; eller

3. om föreläggandet eljest ej överensstämmer med lag.

Har strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot undanröjts, får därefter inte dömas till eller föreläggas svårare straff för samma gärning.

7 §²⁾

Den som vill besvara sig över strafföreläggande skall till den underrätt, som ägt upptaga åtal för brottet, komma med besvärslaga.

Besvär skola föras inom ett år, sedan åtgärd för verk-

Besvär över strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot anføres skriftligen hos den tingsrätt, som haft att ta upp åtal för brottet, inom ett år efter det att åtgärd för verkställighet av föreläggandet företogs hos

¹⁾ Senaste lydelse av förutvarande 6 § 1989:257.

²⁾ Senaste lydelse av förutvarande 6 § 1966:249.

Nuvarande lydelse

ställighet av föreläggandet företogs hos den misstänkte. Om besvär, som nu sagts, äga i övrigt bestämmelserna i 52 kap. 2, 3 och 5 - 12 §§ motsvarande tillämpning. Bestämmelse som avser hovrätt gäller därvid i stället underrätten.

Föreslagen lydelse

den misstänkte. I besvärssärende enligt första stycket är allmän åklagare motpart till den misstänkte. Vid prövning av besvären tillämpas bestämmelserna i 52 kap. 2, 3 och 5 - 12 §§, varvid bestämmelse som avser hovrätt i stället gäller tingsrätten.

8 §¹⁾

Om fullföljd av talan mot underrättens beslut i anledning av besvär över strafföreläggande äga bestämmelserna i 49 och 52 kap. motsvarande tillämpning.

Beträffande fullföljd av talan mot tingsrättens beslut i anledning av besvär över strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot tillämpas bestämmelserna i 49 och 52 kap.

Mot hovrätts beslut må talan ej föras.

9 §

Mot hovrätts beslut i besvärssärende enligt detta kapitel får talan föras endast om hovrätten på grund av behovet av en enhetlig rättstillämpning eller eljest finner synnerliga skäl föreligga att tillåta detta.

¹⁾Förutvarande 7 § införd genom 1966:249.

Vid fullföljd av talan mot
hovrätts beslut gäller vad
som sägs i 54 och 56 kap. om
fullföljd av talan mot be-
slut i mål eller ärende, som
väckts i tingsrätt.

10 §¹⁾

I mål som avses i 6 eller
eller 7 §, äger rätten, när
skäl äro därtill, förordna,
att till dess annorlunda fö-
reskrives, vidare åtgärd för
verkställighet av strafföre-
läggandet ej får äga rum.

I besvärshandling enligt detta
kapitel får rätten förordna
att åtgärd för verkställighet
av domen, beslutet eller fö-
reläggandet tills vidare inte
får ske.

¹⁾ Förutvarande 9 § införd genom 1966:249.

Förteckning över remissinstanser som har yttrat sig över rättegångsutredningens förslag

Yttranden över betänkandet har till justitiedepartementet avgetts av riksdagens ombudsmän (justitieombudsmannen Wigelius), högsta domstolen, regeringsrätten, justitiekanslern, riksåklagaren, domstolsverket, riksskatteverket, lantmäteriverket, Svea hovrätt, Göta hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge, hovrätten för Nedre Norrland, hovrätten för Övre Norrland, kammarrätten i Sundsvall, Stockholms tingsrätt, Uppsala tingsrätt, Malmö tingsrätt, Umeå tingsrätt, juridiska fakultetsnämnden vid universitetet i Stockholm, Sveriges domareförbund, Sveriges advokatsamfund, Föreningen Sveriges åklagare, Centralorganisationen SACO/SR, Tjänstemännens Centralorganisation (TCO).

Centralorganisationen SACO/SR har som sitt yttrande hänvisat till ett yttrande som till SACO/SR avgetts av JUSEK.

Föreningen Sveriges statsåklagare, Landsorganisationen i Sverige (LO) och Svenska arbetsgivareföreningen (SAF) har förklarat sig avstå från att lämna synpunkter på betänkandet.

1 Förslag till

Lag om ändring i regeringsformen

Härigenom föreskrivs att 11 kap. 11 § regeringsformen¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Resning i avgjort ärende samt återställande av försutten tid beviljas av regeringsrätten när fråga är om ärende för vilket regeringen, förvaltningsdomstol eller förvaltningsmyndighet är högsta instans *samt* i annat fall av högsta domstolen. Närmare bestämmelser *här om* kan meddelas i lag.

Föreslagen lydelse

11 kap.

11 §

Resning i avgjort ärende samt återställande av försutten tid beviljas av regeringsrätten när fråga är om ärende för vilket regeringen, förvaltningsdomstol eller förvaltningsmyndighet är högsta instans. I annat fall *beviljas resning och återställande av försutten tid* av högsta domstolen *eller, om det föreskrives i lag, av lägre allmän domstol eller av annan domstol som är högsta instans för ärendet.*

Närmare bestämmelser *om resning och återställande av försutten tid* kan meddelas i lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

¹ Regeringsformen omtryckt 1985:866.

Lag om ändring i tryckfrihetsförordningen

Härigenom föreskrivs att 14 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

14 kap.

1 §

Vad i lag är stadgat om resning i mål i allmänhet gälle, utan hinder av att jury prövat huruvida brott föreligger, även dom i tryckfrihetsmål.

Beviljas resning i mål, vari jury prövat huruvida brott föreligger, och grundas resningen på omständighet som kan antagas hava inverkat på juryprövningen, *förordne högsta domstolen* att målet skall ånyo upptagas inför jury av den rätt som först dömt i målet; *dock äge högsta domstolen, då* resning beviljas till den tilltalades förmån och saken *finnes* uppenbar, omedelbart ändra domen.

Beviljas resning i mål, vari jury prövat huruvida brott föreligger, och grundas resningen på omständighet som kan antagas hava inverkat på juryprövningen, *skall samtidigt beslutas* att målet skall ånyo upptagas inför jury av den rätt som först dömt i målet. *Om* resning beviljas till den tilltalades förmån och saken *är* uppenbar *får den domstol, som beviljar resningen, i stället* omedelbart ändra domen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

¹ Tryckfrihetsförordningen omtryckt 1982:941.

Lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om rättegångsbalken dels att 58 kap. 4, 6–8 och 12 §§ samt 59 kap. 2 § skall ha följande lydelse.

dels att i balken skall införas fyra nya paragrafer, 58 kap. 10 a, 13 och 14 §§ samt 59 kap. 4 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

58 kap.

4 §

Vill någon söka resning, skall han hos högsta domstolen göra skriftlig ansökan därom.

Ansökan om resning i tvistemål på grund av förhållande, som avses i 1 § första stycket 1, 2 eller 3, så ock i brottmål till men för den tilltalade skall göras inom ett år, sedan sökanden erhöll kännedom om det förhållande, varå ansökan grundas; åberopas annans brottsliga gärning som grund för ansökan, må tiden räknas från det dom däröver vann laga kraft. Resning i tvistemål på grund av förhållande, som avses i 1 § första stycket 4, skall sökas inom sex månader, sedan domen vann laga kraft.

Den som vill ansöka om resning avseende en dom skall göra detta skriftligen hos hovrätten, om domen meddelats av tingsrätt, och i annat fall hos högsta domstolen.

Ansökan om resning i tvistemål på grund av något sådant förhållande som avses i 1 § första stycket 1, 2 eller 3 samt ansökan om resning i brottmål till men för den tilltalade skall göras inom ett år från det att sökanden fick kännedom om den omständighet som ansökan grundas på. Åberopas annans brottsliga gärning som grund för ansökan, får tiden räknas från det dom över gärningen vann laga kraft. Resning i tvistemål på grund av någon sådan omständighet, som avses i 1 § första stycket 4, skall sökas inom sex månader från det att domen vann laga kraft.

6 §

Avvisas ej resningsansökan, skall ansökan med därvid fogade handlingar delgivas motparten och föreläggande meddelas honom att inkomma med skriftlig förklaring. Finnes ansökan ogrundad, må den dock omedelbart avslås.

Vad i 56 kap. 9, 10 och 12 §§ är stadgat om besvär i högsta domstolen äge motsvarande tillämpning beträffande resningsansökan.

Högsta domstolen äge, när skäl äro därtill, förordna, att, till dess annorlunda föreskrives, vidare åtgärd för verkställighet av domen må äga rum.

Om resningsansökningen inte avvisas, skall den tillsammans med därvid fogade handlingar delges motparten. Denne skall samtidigt föreläggas att inkomma med skriftlig förklaring. Om ansökan är ogrundad får den dock avslås omedelbart.

Om prövning av ansökningen sker i hovrätt, tillämpas reglerna i 52 kap. 8–12 §§. Om ansökningen tas upp omedelbart av högsta domstolen tillämpas bestämmelserna i 56 kap. 9, 10 och 12 §§.

Rätten får förordna att vidare åtgärder för verkställighet av domen inte skall äga rum.

7 §

Beviljas resning, *förordne högsta domstolen*, att målet skall *änyo upptagas* av den rätt, som sist dömt i målet; *dock äge högsta domstolen*, då resning beviljas i tvistemål eller i brottmål till den tilltalades förmån och saken *är* uppenbar, omedelbart ändra domen.

Uteblir sökanden, *då* målet *änyo företages* till förhandling, vare resningen förfallen; uteblir motparten, *må* målet avgöras utan hinder därav. *I kallelse* skall *intagas erinran därom*. Vad *nu* sagts gälla *dock ej* i fråga om åklagare.

Beviljas resning *skall rätten samtidigt förordna* att målet *äter* skall *tas upp* vid den domstol, som sist dömt i målet. *Om* resning beviljas i tvistemål eller i brottmål till den tilltalades förmån och saken *är* uppenbar, *får rätten dock* omedelbart ändra domen.

Uteblir sökanden, *när* målet *på nytt tas upp* vid en förhandling, *skall* resningen *anses* förfallen. *Om* motparten uteblir, *får* målet *ändå* avgöras. *Kallelserna* skall *innehålla en upplysning om dessa regler*. Vad som sägs i detta stycke *gäller inte* i fråga om åklagaren.

8 §

Avvisas eller avslås resningsansökan, *äge högsta domstolen ålägga sökanden* att ersätta motparten eller, om åklagaren är motpart, *statsverket kostnaden å* resningsärendet; har resning sökts av åklagaren, *må* kostnaden utgå av allmänna medel. *Bifalles ansökan*, skall frågan om kostnaden prövas i samband med målet efter dess återupptagande.

Avvisas eller avslås *en* resningsansökan, *får* sökanden *åläggas* att ersätta motparten eller, om åklagaren är motpart, *staten kostnaderna* för resningsärendet. Har resning sökts av åklagaren *får kostnaderna* utgå av allmänna medel. *Bifalls ansökningen*, skall *kostnadsfrågan* prövas i samband med målet efter dess återupptagande.

10 a §

Ansökan om resning i ärende som avgjorts av annan myndighet än tingsrätt görs skriftligen hos hovrätten, om talan mot avgörandet skulle ha fullföljts i tingsrätt eller hovrätt. Hos hovrätten görs också ansökan om resning i ärende som avgjorts genom godkännande av strafföreläggande eller godkännande av föreläggande av ordningsbot.

Beträffande sådan ansökan som gjorts enligt första stycket tillämpas bestämmelserna i 1–3 §§, 4 § andra stycket och 5–8 §§.

12 §

Vill någon söka återställande av försutten tid, *skall han* inom tre veckor, *sedan* förfallet upphörde, och sist inom ett år, *sedan* tiden

Den som vill ansöka om återställande av försutten tid för fullföljd av talan i hovrätt eller för ansökan om återvinning eller återupptagande

Nuvarande lydelse

utgick, hos högsta domstolen göra skriftlig ansökan därom.

Beträffande ansökan, som nu sagts, äge vad i 5, 6 och 8 §§ är stadgat motsvarande tillämpning.

Föreslagen lydelse

de i tingsrätt skall göra detta skriftligen hos hovrätten inom tre veckor från det att förfallet upphörde och sist inom ett år från det att tiden gick ut.

Ansökan om återställande av försutten tid för fullföljd av talan i högsta domstolen eller ansökan om återvinning eller återupptagande i hovrätt eller högsta domstolen görs skriftligen hos högsta domstolen inom den tid som anges i första stycket.

Beträffande ansökningen tillämpas bestämmelserna i 5, 6 och 8 §§.

13 §

Ansökan om återställande av försutten tid för fullföljd av talan i tingsrätt eller hovrätt mot sådant avgörande som avses i 10 a § görs skriftligen hos hovrätten. Beträffande sådan ansökan tillämpas bestämmelserna i 11 § och 12 § första och tredje styckena.

14 §

Vid fullföljd av talan mot hovrätts beslut i fråga om resning eller återställande av försutten tid gäller vad som sägs i 54 och 56 kap. om fullföljd av talan mot beslut i mål eller ärende, som väckts vid tingsrätt.

59 kap.

2 §

Vill någon besvära sig över domvilla, skall han till den rätt, där talan mot domen skolat fullföljas, eller, om fullföljd ej kunnat äga rum, till högsta domstolen inkomma med besvärslaga.

Besvär skola föras, om de grundas å omständighet, som avses i 1 § 1, 2 eller 5, inom sex månader, sedan domen vann laga kraft, och, om besvären grundas å omständighet, som avses i 1 § 3, inom sex månader, sedan klaganden erhöll kännedom om domen. Erhöll han kännedom om domen, innan den

Den som vill besvära sig över domvilla skall ge in en skriftlig besvärslaga till hovrätten, om domen meddelats av tingsrätt, och i annat fall till högsta domstolen.

Besvär skall föras, om de grundas på någon omständighet som avses i 1 § 1, 2 eller 5, inom sex månader från det att domen vann laga kraft, och, om besvären grundas på någon omständighet som avses i 1 § 3, inom sex månader från det att klaganden fick kännedom om domen. Fick han kännedom om do-

Nuvarande lydelse

vann laga kraft, skall tiden räknas från den dag, då domen vann laga kraft.

Föreslagen lydelse

men, innan den vann laga kraft, skall tiden räknas från den dag, då domen vann laga kraft.

4 a §

Besvär över domvilla i ärende som avgjorts av annan myndighet än tingsrätt anföras skriftligen hos hovrätten, om talan mot avgörandet skulle ha fullföljts i tingsrätt eller hovrätt.

I fråga om besvär enligt första stycket tillämpas bestämmelserna i 1 §, 2 § andra stycket och 3 §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

Lag om ändring i äktenskapsbalken

Härigenom föreskrivs att i äktenskapsbalken skall införas en ny paragraf, 17 kap. 9 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 kap.

9 §

Bestämmelserna om särskilda rättsmedel i 58 och 59 kap. rättegångsbalken skall tillämpas i fråga om bodelning som förrättats av bodelningsförrättare. Härvid skall vad som sägs i 58 kap. 10 a och 13 §§ och 59 kap. 4 a § rättegångsbalken om fullföljd av talan gälla klander av bodelning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

Lag om ändring i ärvdabalken

Härigenom föreskrivs att 23 kap. 5 § ärvdabalken i paragrafens lydelse enligt lagen (1987:231) om ändring i nämnda balk skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

På en delägares begäran skall rätten förordna någon att vara skiftesman. Vad som föreskrivs i 17 kap. 1–4 och 6–8 §§ äktenskapsbalken om bodelning, bodelningsförrättare och make skall gälla i fråga om arvs-kifte, skiftesman och delägare i boet. Arvode och ersättning till skiftesmannen skall dock betalas av dödsboet.

Ställs boet under förvaltning av testamentsexekutor, är denne utan särskilt förordnande skiftesman. Detta gäller dock ej, om någon annan redan har förordnats som skiftesman eller om testamentsexekutorn är delägare i boet.

Föreslagen lydelse

23 kap.

5 §¹

På en delägares begäran skall rätten förordna någon att vara skiftesman. Vad som föreskrivs i 17 kap. 1–4 och 6–9 §§ äktenskapsbalken om bodelning, bodelningsförrättare och make skall gälla i fråga om arvs-kifte, skiftesman och delägare i boet. Arvode och ersättning till skiftesmannen skall dock betalas av dödsboet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

¹ Senaste lydelse 1987:231.

Lag om ändring i utsökningsbalken

Härigenom föreskrivs att 18 kap. 20 § utsökningsbalken skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

18 kap.

20 §

Bestämmelserna om särskilda rättsmedel i 58 och 59 kap. rättegångsbalken tillämpas i fråga om kronofogdemyndighets beslut i utsökningsmål.

Vad som sägs i 58 kap. 11 och 12 §§ rättegångsbalken om återställande av försutten tid gäller även när föreläggande har meddelats enligt 4 kap. 20, 21 eller 26 § eller 13 kap. 7 § andra stycket i denna balk.

Vad som sägs i 58 kap. 13 § rättegångsbalken om återställande av försutten tid gäller även när föreläggande har meddelats enligt 4 kap. 20, 21 eller 26 § eller 13 kap. 7 § andra stycket i denna balk.

Användning av särskilt rättsmedel får ej utan synnerliga skäl föranleda att exekutiv försäljning hävs.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

Lag om ändring sjölagen (1891:35 s. 1)

Härigenom föreskrivs att i sjölagen (1891:35 s. 1)¹ skall införas en ny paragraf, 344 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

344 §

Bestämmelserna om särskilda rättsmedel i 58 och 59 kap. rättegångsbalken skall tillämpas i fråga om dispasch. Härvid skall vad som sägs i 58 kap. 10 a och 13 §§ och 59 kap. 4 a § rättegångsbalken om fullföljd av talan gälla klander av dispasch.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

¹ Lagen omtryckt 1985:176.

Lag om ändring i lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 3 § lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

3 §

Arbetsdomstolen är överrätt i mål som enligt 2 § upptagits vid tingsrätt och därifrån fullföljes.

Att i arbetsdomstolen talan i visst fall kan föras mot beslut, som meddelats av annan myndighet än tingsrätt, föreskrives i 12 kap. 70 och 71 §§ jordabalken och i lagen (1969:93) om begränsning av samhällsstöd vid arbetskonflikt.

Arbetsdomstolen prövar besvär över domvilla i fråga om tingsrätts avgörande i mål som avses i 2 § samt sådana avgöranden av annan myndighet som avses i andra stycket. Frågor om resning och återställande av försutten tid beträffande sådana mål prövas av högsta domstolen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

¹ Lagen omtryckt 1977:530.

Lag om ändring i lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem

Härigenom föreskrivs att 20 § lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

20 §

Vad som föreskrivs i 17 kap. 1, 2 och 4–8 §§ samt 18 kap. 1 § äktenskapsbalken gäller även vid tvist mellan sambor. Vad som sägs om makar skall därvid gälla sambor.

Vad som föreskrivs i 17 kap. 1, 2 och 4–9 §§ samt 18 kap. 1 § äktenskapsbalken gäller även vid tvist mellan sambor. Vad som sägs om makar skall därvid gälla sambor.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

Proposition	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Lagförslag	2
1 Förslag till lag om ändring i regeringsformen	2
2 Förslag till lag om ändring i tryckfrihetsförordningen	3
3 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken	4
4 Förslag till lag om ändring i äktenskapsbalken	8
5 Förslag till lag om ändring i ärvdabalken	9
6 Förslag till lag om ändring i utsökningsbalken	10
7 Förslag till lag om ändring i sjölagen (1891: 35 s. 1)	11
8 Förslag till lag om ändring i lagen (1974: 371) om rättegången i arbetstvister	12
9 Förslag till lag om ändring i lagen (1987: 232) om sambors gemensamma hem	13
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 15 oktober 1987	14
1 Inledning	14
2 Allmän motivering	15
2.1 Utgångspunkter	15
2.2 Resning och återställande av försutten tid	20
2.3 Besvär över domvilla m. m.	25
2.4 Frågor om överklagande	29
2.5 Resursfrågor	30
3 Ikraftträdande	30
4 Upprättade lagförslag	30
5 Specialmotivering	31
5.1 Förslaget till lag om ändring i regeringsformen	31
5.2 Förslaget till lag om ändring i tryckfrihetsförordningen	32
5.3 Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken	32
5.4 Förslaget till lag om ändring i äktenskapsbalken	37
5.5 Förslaget till lag om ändring i ärvdabalken	38
5.6 Förslaget till lag om ändring i utsökningsbalken	38
5.7 Förslaget till lag om ändring i sjölagen (1891: 35 s. 1)	38
5.8 Förslaget till lag om ändring i lagen (1974: 371) om rättegången i arbetstvister	38
5.9 Förslaget till lag om ändring i lagen (1987: 232) om sambors gemensamma hem	39
6 Hemställan	39
7 Beslut	39
Utdrag ur lagrådets protokoll vid sammanträde den 20 oktober 1987	40
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 29 oktober 1987	42
1 Anmälan av lagrådsyttrande	42
2 Hemställan	42
3 Beslut	43
Bilaga 1 Rättegångsutredningens sammanfattning av sitt betänkande	44
Bilaga 2 Rättegångsutredningens förslag till lagändringar	48
Bilaga 3 Förteckning över remissinstanser som har yttrat sig över rättegångsutredningens förslag	60
Bilaga 4 Till lagrådet remitterade lagförslag	61

